

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

*Ὅποιος ἔχει ωραῖο σῶμα καὶ κακὴ ψυχὴ, μοιάζει
σαν ωραῖο πλοῖο με κακὸ κυβερνήτη.*

ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ (Απόσπασμα 166, Meineke)

*(Ἐὰν καλὸν ἔχη τις σῶμα καὶ ψυχὴν κακὴν,
καλὴν ἔχει ναὺν καὶ κυβερνήτην κακόν).*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Η άσκηση της αρετής.	193
LOUIS FIGUIR: Ο φύλακας άγγελος.	194
Γεωργίου Βλάχου: Η σοφία της αρχαίας Κίνας.	196
Χρ. Καμαρωτάκη: Ο τελευταίος λωτός της χρονιάς.	197
Να μένουμε όρθιοι.	198
Συγκέντρωση του νου.	199
Καρδιά και νους σε αρμονία.	199
Η μετάδοση της γνώσεως.	200
Ασπ. Παπαδομιχελάκη: Πορεία προς τη Συνειδητότητα.	
Διαλογισμός.	201
Σοφοί Λόγοι	208
Ιωάννη Βασιλή: Τι είναι η ψυχή.	209
Νίκου Καζαντζάκη: Ο φτωχούλης του Θεού. Αποσπάσματα.	214
Γιώργου Σεφέρη: Διαμαρτυρία.	216
Παροιμιώδεις εκφράσεις.	217
Χαράλ. Μπαρακλή: Αντιμετώπιση των δοκιμασιών της μοίρας.	219
Η προσευχή του Ιωάννη Κέπλερ.	222
Κ. Γρηγοριάδη: Αι θυσίαί.	223
Ο νόμος του Κάρμα.	224
Α. Σταγειρίτη: Η προσευχή.	225
Κωστή Μελισσαροπούλου: Αδελφοσύνη	226
Αντ. Αδριανοπούλου: Η Ελληνική θεοσοφία.	232
Ορέστη Ηλιανού: Το τέλος του αρχαίου κόσμου.	235
Υπομονή – Καρτερία.	245
Η ψυχική απελευθέρωση.	246
Ύμνος στην αρετή.	246
Η αγάπη μας κάνει ακούραστους.	247
Οι υποσχέσεις.	247
Η εκδίκηση.	248
Το παράδειγμα της πηγής.	248
Το παράδειγμα.	249
Ο αληθινός γάμος.	249
Τα λαογραφικά του ήλιου.	250
Η διαβάθμιση της γνώσεως.	252
Πρόγραμμα ομιλιών.	253
Μεταξύ μας	256

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΜΑΡΑΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ
Βουκουρεστίου 25 Κωδ. Ταχ. 106 71, Αθήνα Τηλ. 362.0702

Ιδρυτής: + ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ιδιοκτησία: Θεοσοφική Εταιρία εν Ελλάδι

Εκδότης-Διευθυντής: Πολ. Αντζακας

Συντακτική Επιτροπή: Π. Αναγνώστου, Π. Παπασλιώτης

Ετος 39ον ● Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1994 ● Τεύχος 217

Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

* Η αρετή δεν είναι μόνο μια θεωρητική γνώση, αλλά και πρακτική, όπως είναι η ιατρική και η μουσική. Όπως δηλαδή ο γιατρός και ο μουσικός είναι αναγκαίο όχι μόνο να διδαχθεί ο καθένας το θεωρητικό μέρος της τέχνης του, αλλά να ασκηθεί και στην πράξη, έτσι και αυτός που θέλει να γίνει ενάρετος, είναι ανάγκη να μάθει καλά, όχι μόνο τα μαθήματα που τον κατευθύνουν στην αρετή, αλλά ν' ασκείται και στην πράξη σ' αυτά με εργατικότητα και φιλοτιμία.

ΜΟΥΣΩΝΙΟΥ (Στωικού φιλοσόφου, Ανθολ. Στοβαίου. Κ8.78)

(Η αρετή, επίσημη εστίν ου θεωρητική μόνον, αλλά και πρακτική, καθάπερ ήτε ιατρική και ή μουσική. δεί ουν ώσπερ τόν ιατρόν και τόν μουσικόν μή μόνον άνειληφέναι τά θεωρήματα τής αυτού τέχνης έκάτερον, αλλά και γεγυμνάσθαι πράττειν κατά τά θεωρήματα, ούτω και τόν εσόμενον άγαθόν άνδρα μή μόνον έκμανθάνειν δσα μαθήματα φέρει προς άρετήν, αλλά και γυμνάζεσθαι κατά ταύτα φιλοτιμώς και φιλοπόνως).

* Τις αρετές αποκτούμε, αφού ενεργήσουμε πρωτύτερα. Εάν κά-
νουμε δίκαιες πράξεις, δίκαιοι γινόμαστε, εάν πράξεις λογικές, γι-

νόμαστε σώφρονες, εάν πράξεις γενναίες, ανδρείοι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗ (Ηθικά Νικομάχεια 1103α,β)

(Τās ἀρετὰς λαμβάνομεν ἐνεργήσαντες πρότερον... τὰ μὲν δίκαια πράττοντες δίκαιοι γινόμεθα, τὰ δὲ σώφρονα σώφρονες, τὰ δ' ἀνδρεία ἀνδρείοι).

Απο το βιβλίο του LOUIS FIGUIER: "Η επανόρθωση του θανάτου".
Μεταφραση απο τα γαλλικά Α. Πολυμύρη, Αθίνα 1910.

Ο ΦΥΛΑΚΑΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

Εις τας διαφόρους γλώσσας υπάρχει φράσις, έχουσα την λογικήν αυτής ύπαρξιν, και η οποία είναι το συμπέρασμα επανειλημμένων και πολυαριθμών παρατηρήσεων. Λέγουν: «η νύχτα φέρει συμβουλὰς». Τούτο σημαίνει ότι κατά τη διάρκεια της νύχτας λαμβάνομεν μυστικὰς επικοινωνίας και σωτηρίους συμβουλὰς παρά των αοράτων και αγαπητών ουρανίων όντων, τα οποία επαγρυπνούν δι' ημάς και μας υποβάλλουν τās εμπνεύσεις της υπερτάτης σοφίας των.

Σπείδομεν όμως να προσθέσωμεν, ότι δεν λαμβάνουν όλοι οι άνθρωποι τέτοιες μυστηριώδεις εμπνεύσεις.(...) Υπάρχουν άνθρωποι διεστραμμένοι, αχρείοι και ψεύται· περί των τοιούτων λέγουν: «Δεν έχουν καμμίαν συνείδησιν». Πράγματι αυτοί στερούνται του εσωτερικού φωτός, δεν δύνανται να κάμουν διάκρισιν του καλού και του κακού, τους λείπει το ηθικό συναίσθημα. Τούτο σημαίνει ότι ουδένα ποτέ αγάπησαν, και ότι η ψυχή των, ταπεινή και αχρεία, ουδόλως είναι αξία για να δεχθή την επίσκεψιν κάποιου εκ των ανωτέρων αυτών όντων, τα οποία δεν εκδηλούνται παρά μόνο εις ανθρώπους προσομοιάζοντας προς αυτά.(...)

Παρατηρείται όμως, ότι η ιδέα αυτή του αοράτου και υπερτάτου αυτού προστάτου του ανθρώπου, ο οποίος καθοδηγεί την καρδιά του και φωτίζει το λογικό του, διετυπώθη ήδη υπό της χριστιανικής θρησκείας, η οποία ήντλησε αυτήν εκ των Αγίων Γραφών. Αυτός είναι ο φύλαξ άγγελος, τύπος μυστηριώδης, ποιητικός και χαρίεις, αγγελικό δημιούργημα, εις το οποίον αναθέτει ο Θεός, όπως επαγρυπνεί επί του ανθρώπου, τον προφυλάσσει από

κάθε επιβουλή και τον οδηγεί αδιακόπως εις την οδό της αγιότητος και της αρετής.

Σημείωση «Ιλισού»: Η γνώση αυτή του φύλακα αγγέλου ή προστατευτικού πνεύματος και του ρόλου του στον άνθρωπο, υπήρχε και στην αρχαία Ελλάδα. Ο Πλάτων (*Φαίδων 107 D, E*), λέγει:

«Όταν κάποιος πεθαίνει, το προστατευτικό του πνεύμα που είχε τύχει σ' αυτόν όταν ζούσε, αυτό αναλαμβάνει να τον οδηγήσει σε κάποιο τόπο, όπου οι ψυχές που συγκεντρώνονται, αφού κριθούν πηγαίνουν στον Άδη. Αφού δε τύχουν εκεί, όσων πρέπει να τύχουν και μείνουν όσο χρόνο πρέπει, άλλο πάλι προστατευτικό πνεύμα τους μεταφέρει στην εδώ ζωή».

(Αναφέρεται εδώ και η λειτουργία της μετενσάρκωσης).

(Ως ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἑκάστου δαίμων, ὡσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δὴ τινα τόπον οἷ δεῑ ξυλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς Ἄιδου πορεύεσθαι... Τυχόντας δ' ἐκεῖ ἂν δεῑ τυχεῖν καὶ μείναντες ὄν χρη̄ χρόνον ἄλλος δεῦρο πάλιν η̄γεμών κομίζει).

Ο Παλαμάς αποτεινόμενος σ' ένα ποίημά του προς την ψυχήν, λέγει:

Εἶμαι ο νεκρός που θα ξαναγυρίσω
με νέα πνοή,
με σχήμα νέο, για να ξαναρχίσω
μ' εσέ* τη ζωή.

* Την ψυχή

(Περάσματα και χαμερτισμοί, 1931, σ. 43)

Βλέποντας μέσα από τα μάτια της αγάπης,
όλα τα πλάσματα είναι όμορφα,
όλες οι πράξεις είναι αφιερωμένες,
όλες οι σκέψεις αθώες
και ο κόσμος όλος μία απέραντη οικογένεια.

Από το Περιοδικό «ΑΠΟΚΟΥΜΠΙ» του «Αννουσακειού γηροκομείου Κισιάμου Κρήτης

Η ΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΚΙΝΑΣ

Από το βιβλίο του Ακαδημαϊκού Γεωργίου Βλάχου: «Η πολιτική σκέψη στην αρχαία Κίνα»

* Ο νόμος τον οποίον ο Ουρανός απέθεσε στην καρδιά του ανθρώπου ονομάζεται φυσικός νόμος. Η τήρηση του φυσικού νόμου ονομάζεται ο «δρόμος». Το να διορθώνει κανείς το «δρόμο» (ή ν' αποκαλύπτει μέσα στην καρδιά των ανθρώπων τον κανόνα των πράξεων που τα πάθη έχουν επισκοτίσει), αυτό ονομάζεται διδασκαλία (παιδεία).

Η Μεγάλη Μελέτη (Τα-Χίο. Τα Ηιο)

* Ο Φαν Τσέου ρώτησε (τον Κομφούκιο) τι ήταν ακριβώς η αρετή της ανθρωπότητας. Ο Φιλόσοφος είπε: **«αγαπάτε τους ανθρώπους. Ο ανώτερος άνθρωπος θεωρεί όλους τους ανθρώπους που κατοικούν ανάμεσα στις τέσσαρες θάλασσες σαν αδελφούς».**

Φιλοσοφικοί Ατάλογοι, XII, 5 και 22

* Η θεωρία του δασκάλου μας (του Κομφούκιου), λέει ο Τσενγκ Τσέου, έγκειται αποκλειστικά στο να έχει κανείς ευθύτητα στην καρδιά και να αγαπά τον πλησίον σαν τον ίδιο τον εαυτό του. Ο κανόνας της ζωής είναι η αμοιβαιότητα, το να συμπεριφερόμαστε απέναντι των άλλων όπως θα θέλαμε να συμπεριφέρονται (οι άλλοι) απέναντί μας· να η διδασκαλία του ανθρώπου.

Η Μεγάλη Μελέτη, IX,3

* Η βαθειά πίστη στον ηθικό νόμο, κάνει τον Μενγκ Τσέου να θεωρεί τη δικαιοσύνη σαν ένα αγαθό ανώτερο και από αυτήν την ζωή.

«Αγαπώ τη ζωή, γράφει, κι αγαπώ επίσης τη δικαιοσύνη. Αν δεν μπορώ να φυλάξω ταυτοχρόνως και τα δύο, θα θυσιάσω τη ζωή μου και θα κρατήσω τη δικαιοσύνη».

Μενγκ Τσέου, σελ. 572

* Η αρετή του ανθρωπισμού είναι εκείνο που διακρίνει τον άνθρωπο από όλα τα άλλα όντα. Όταν την παρατηρούμε κατά τρόπο συγκεκριμένο, είναι η αρετή του καθήκοντος.

Μενγκ Τσέου, σελ. 637

*** Μεγάλος άνθρωπος είναι εκείνος που δεν έχει χάσει την αθωότητα και την ειλικρίνεια της παιδικής του ηλικίας.**

Μενγκ Τσέου, V, κεφ. I

* Εάν ένα μικρό παιδί σύρεται με τα χέρια και με τα πόδια ως τα χείλη του πηγαδιού και εκτίθεται στον κίνδυνο να πέσει μέσα, δεν είναι λάθος του παιδιού, αλλά των γονέων που δεν το επιβλέπουν αρκετά. Κατά τον ίδιο τρόπο, τα σφάλματα ενός απαιδευτού λαού οφείλουν να αποδίδονται στους ηγέτες του, οι οποίοι δεν τον εξεπαίδευσαν καλά. Πρέπει λοιπόν να λαμβάνεται φροντίδα για το λαό, όπως λαμβάνεται φροντίδα για το μικρό παιδί.

Μενγκ Τσέου, σελ. 431

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΛΩΤΟΣ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

Διασκευή: ΧΡ. ΚΑΜΑΡΩΤΑΚΗ

Πώς γλύτωσε τη χειμωνιά εκείνος ο Λωτός ήτανε θαύμα. Μέσα σ' ένα λάκκο γεμάτο νερό στην άκρη του κήπου φάνηκε το λευκό λουλούδι ενός Λωτού δροσερό και όμορφο. Ο κηπουρός ο Σούντα που το είδε ξαφνικά δεν πίστευε στα μάτια του. Πλησίασε σιωπηλά κι από κοντά το κύταξε με θαυμασμό, κι άπλωσε το χέρι του και το έκοψε. Ξεκίνησε λοιπόν με γρηγοράδα να το πουλήση έξω από τη μεγάλη πόρτα του βασιλικού ανακτόρου.

Στο δρόμο του τυχαία συναντάται μ' ένα ξένο γέρο έμπορο. Πόσο ζητάς καλέ μου άνθρωπε τον ερωτά εκείνος, για το Λωτό τον τελευταίο της χρονιάς; Θέλω να τον προσφέρω στον φωτισμένο δάσκαλό μας Βούδδα.

Θα στον πουλήσω, λέει ο Σούντα, άμα ένα φλουρί χρυσό μού δώσης. Ο ξένος πρόθυμα δέχτηκε να δώσει το φλουρί, μα εκείνη τη στιγμή περνούσε από μπροστά του ο Βασιλιάς και είδε το Λωτό και αμέσως θέλησε δικό του να τον κάνει, γιατί εσκέφθη να τον πάει δώρο στον Βούδδα. Σαστισμένος ο φτωχός ο κηπουρός μπροστά στο Βασιλιά, είπε ότι ο έμπορος του πρόσφερε ένα χρυσό φλουρί για το Λωτό. Και ο βασιλιάς χωρίς κανένα δισταγμό δέκα φλουριά χρυσά του πρόσφερε. Τότε ο ξένος έμπορος διπλασιάζει το ποσό και δίνει είκοσι φλουριά. Ο κηπουρός ξαφνιάστηκε και αμέσως συλλογίστηκε. Για να μιλώνουν αυτοί οι δυο για το Λωτό, θα πει πως η αξία του είναι πολύ μεγάλη απ' ότι ο ίδιος φα-

νταζότανε. Και μ' αυτή τη σκέψη τους φωνάζει· δεν τον πουλάω το Λωτό και φεύγει μακριά τους.

Προχώρησε ίσια στο πυκνό άλσος της συκομουριάς ο Σούντα, ο φτωχός ο κηπουρός και ξάφνου βρέθηκε μπροστά στον Βούδδα. Με θαυμασμό παράλληλα και δέος αντίκρυσε την άγια μορφή του και ο φωτισμένος Δάσκαλος με τα χεΐλια του κλειστά ακτινοβολούσε από αγάπη και συμπόνια. Στα ολόγλυκα μάτια του φεγγοβολούσε ανείπωτη γαλήνη κι ομορφιά όπως ο ήλιος την αυγή του φθινοπώρου. Με σεβασμό κοντά στα θεϊκά του πόδια άφησε ο Σούντα το Λωτό και το κεφάλι έσκυψε βαθειά και το ακούμπησε στο χώμα. Ο Βούδδας τότε μίλησε και είπε:

Πες μου τι χάρη θέλεις να σου κάνω άνθρωπέ μου;

Και ο Σούντα ο φτωχός ο κηπουρός απήντησε:

Άσε με, φωτισμένε Δάσκαλε για λίγο ν' αγγίξω τα δάκτυλα του ποδιού σου, αυτό μου είναι αρκετό.

P. Ταγκόρ

ΝΑ ΜΕΝΟΥΜΕ ΟΡΘΟΙ

Όταν μας έρχονται ανάποδα όλα, τι χαρά να δοκιμάζουμε την ψυχή μας αν έχει αντοχή κι αξία!...

Ένα βράδυ ο Ζορμπάς μου 'χε πει:

– Σ' ένα χιονισμένο μακεδονίτικο βουνό μια νύχτα σηκώθηκε τρομαχτικός αγέρας και κουνούσε το μικρό καλύβι όπου είχα τρουπώσει κι ήθελε να μου το γκρεμίσει. Μα εγώ τό 'χα καλά στερεωμένο, καθόμουν ολομόναχος μπροστά από το αναμμένο τζάκι και γελούσα και προγκούσα τον αγέρα και του φώναζα: «Δε θα μπεις στην καλύβα μου, δε σου ανοίγω την πόρτα, δε θα μου σβήσεις το τζάκι, δε θα με γκρεμίσεις!»

Τα λόγια ετούτα του Ζορμπά είχαν αντρεϊέψει την ψυχή μου· κατάλαβα πώς πρέπει να φέρνεται ο άνθρωπος και πώς να μιλάει στην Ανάγκη.

Περπατούσα γρήγορα στο γιालό, μιλούσα κι εγώ με τον αόρατο οχτρό, φώναζα: «Δε θα μπεις στην ψυχή μου, δε σου ανοίγω την πόρτα, δε θα μου σβήσεις το τζάκι, δε θα με γκρεμίσεις!»

N. KAZANTZAKH (Αλέξης Ζορμπάς)

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΥ

Κατά την ώρα που εκτελείς κάτι, οσωδήποτε μικρό πράγμα, είναι αναγκαίο να συγκεντρώνεις ολόκληρο το νου σου επ' αυτού του εκτελουμένου. Είναι μέγα σφάλμα να στέλλει ένας το νου του μακρά της εκτελουμένης πράξεως. Δια της εξεως αυτής περιέχεται βαθμηδόν εις ατονία διανοητική, τέτοια ώστε να μη κατάρθώνει να συγκρατήσει την προσοχή του εις το εκτελούμενο έργο. Διασκορπίζεται με τον τρόπο αυτό, η πολύτιμη ζωτικότητα της διανοίας εις τα πολυπληθή σημεία εις τα οποία φυγαδεύεται η προσοχή. Είναι σαν να έχει ένας ένα εκατομμύριο δραχμές διεσπαρμένο σε δεκάλεπτα ανά πάντα τον κόσμο. Διασπορά τέτοια της ενεργείας του νου άγει εις παραφροσύνη. Η εξίς αυτή συνηθίζει το νου να φεύγει τη στιγμή που η παρουσία του είναι απαραίτητη. Είναι ουσιώδες λοιπόν, όποτε εκτελείς κάτι να μη σκέπτεσαι άλλο πράγμα, ειμή αυτό το εκτελούμενο, έστω κι αν πρόκειται ν' ανεβείς μία κλίμακα. Μη σκέπτεσαι την κορυφή της, αλλά μόνο την κάθε βαθμίδα που πατείς.

ΠΛΑΤΩΝΑ ΑΡΑΚΟΥΛΗ (Στοιχεία Βιολογίας)

ΚΑΡΔΙΑ ΚΑΙ ΝΟΥΣ ΣΕ ΑΡΜΟΝΙΑ

* Θέλω κι εγώ, αδελφέ Φραγκίσκο, να σώσω την ψυχή μου, με τα γράμματα δε σώζεται· έμαθα πολλά για τη ζωή σου και μου άρεσαν· καμιά φορά ο απλός κι αγράμματος βρίσκει, ακολουθώντας την καρδιά του, ό,τι ο νους δε θα μπορούσε ποτέ του να βρει. Όμως χρειάζεται κι ο νους, αδελφέ Φραγκίσκο, δώρο κι αυτός του Θεού... Ποιός είναι ο τέλειος άνθρωπος; Αυτός που σμίγει αρμονικά την καρδιά του και το νου· ποιό'ναι το τέλειο τάγμα; αυτό που βάζει θεμέλιό του την καρδιά κι αφήνει το νου απάνω της να χτίζει.

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ (Ο φτωχούλης του Θεού)

* Μέχρι σήμερα η νόηση έχει αναπτυχθεί ανεξάρτητα από την καρδιά και θα είναι η καταστροφή της ανθρωπότητας, γιατί είναι απασχολημένη σε πονηριές και σε διαιρέσεις. Ναι, είναι πάντα η νόηση, η νόηση, η νόηση... και αυτή θα χαλάσει τα πάντα γιατί

δεν κατευθύνεται από τις ηθικές ιδιότητες της καρδιάς, έκοψε το δεσμό μαζί της, και να το μεγαλύτερο σφάλμα.

Όμρααμ Αϊβανχάφ, Τόμος XXIV, σελ. 105

Η ΜΕΤΑΛΛΟΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

– Το να αποκαλύπτει κανείς λίγο περισσότερο προς ψυχάς που επιθυμούν να φωτισθούν, είναι εκπλήρωση φυσικού νόμου, όπως το εναντίον, το να αποκαλύπτεις εις μη ενδιαφερομένας ψυχάς, είναι πράξις η οποία μόνον ως ιερόσυλος δύναται να χαρακτηριστεί.

ΣΠΥΡΟΥ ΝΑΓΟΥ

– Πρέπει στον καθένα να λες ότι μονάχα μπορεί να σηκώσει τα παραπάνω, πειρασμός.

Ν. ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ (Ο φτωχούλης του Θεού)

Το μυστικό της αρμονίας μου: Μόνο εγώ το ξέρω: Είναι η αρμονία που έχουν τα άστρα στον ουρανό, η δίψα για αγάπη στην καρδιά του ανθρώπου... Αυτό είναι το μυστικό της μουσικής μου, που είναι απλή όπως το τραγούδι των πουλιών για τον ήλιο που ανατέλλει.

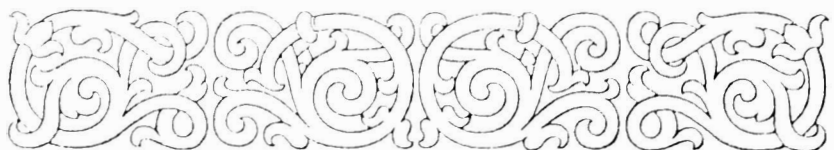
Ιωάννης Σεβαστιανός ΜΠΑΧ

(Από το βιβλίο του Ν. Σπυρόπουλου, «Άλμπερτ Σβάϊτσερ», σελ. 27)

Είναι ανίκανος ο άνθρωπος ν' αποτρέψει ό,τι πρέπει να γίνει από το Θεό.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ (Ιστορία, Θ, 16)

(*Ό τι δεῖ γενέσθαι εκ θεού ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων*)

Πορεία προς τη Συνειδητότητα

διαλογισμός

ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΣΠ. ΠΑΠΑΔΟΜΙΧΕΛΑΚΗ

Στο κύλισμα της κοσμικής εκδήλωσης, η Ζωή αναδιπλώνεται ποικιλότροπα για να εκφράσει τις Θείες Σκέψεις οι οποίες καλυπτόμενες από την ουσία του διαστήματος, σχηματοποιούνται τελικά σε εκδηλωμένο κόσμο. Αυτή η αναδίπλωση δημιουργεί τις ευκαιρίες για τις εκδηλωμένες υπάρξεις, που είναι τα κύτταρα της Θεότητας, να γνωρίσουν, να μάθουν, να αφομοιώσουν και να συνειδητοποιήσουν τη διαδικασία της ζωής, τον σκοπό και την αιτία της.

Η συνειδητότητα είναι η ουσία της Θείας Ύπαρξης και ως τέτοια αποτελεί τον πυρήνα του εκδηλωμένου κόσμου. Δίπλα σε αυτόν τον πυρήνα που είναι και η αιτία της Παγκόσμιας Ζωής, συνυφαίνεται και ο σκοπός της κοσμικής εξέλιξης που είναι η πραγμάτωση της συνειδητότητας όχι μόνο για κάθε νοήμονα ύπαρξη αλλά και για κάθε κύτταρο της άλογης ζωής.

Η συνειδητότητα αποτελεί την τελεολογία όλων των ασυνείδητων και των ημισυνείδητων κυττάρων της εκδηλωμένης ζωής. Είναι ο τελικός στόχος κάθε σπερματικής συνείδησης που παλιρροεί με το ρεύμα της εκδηλωμένης ζωής, περιτυλιγμένη από τα πέπλα της ουσίας του χώρου. Μία τέτοια σπερματική συνείδηση είναι και ο άνθρωπος.

Το ανθρώπινο όν είναι ένα απειροελάχιστο τρίμμα της Θεότητας, ένα άτομο της Θείας Συνείδησης. Θεωρείται και είναι σπερματική συνείδηση, επειδή δεν έχει ακόμη συνειδητοποιήσει ότι αποτελεί τμήμα της Παγκοσμιότητας και ότι στο σπερματικό του είναι ληθαργεί η θεϊκή δύναμη που το γέννησε.

Ο εκδηλωμένος κόσμος με τις υπάρξεις του είναι το αποτέλεσμα της δημιουργικής αιτίας που απορρέει από τη Θεία Συνείδηση. Η Συνείδηση, όταν αφυπνίζεται από την Ανυπαρξία Της, ακτινοβολεί το διάστημα και θέτει σε κίνηση την ουσία του. Αυτή η ουσία του διαστημικού χώρου παίρνει τον όρο και το σχήμα της ύλης στην επίγεια διάσταση. Αυτή δε η ύλη του χώρου γίνεται το όχημα που χρησιμοποιεί η Συνείδηση αφενός για να εκφρασθεί και αφετέρου για να παρουσιάσει τα δημιουργήματά της.

Η επίδραση της Συνείδησης πάνω στην ουσία ύλη του διαστήματος φανερώνει το αποτέλεσμα της αναμεταξύ τους σχέσης που λέγεται Ζωή. Ζωή είναι η σχέση συνείδησης και χώρου κατά την

οποία ο χώρος προσφέρει την παθητική και ασυνείδητη υπόστασή του, ώστε να τυπωθεί πάνω του ως νόμος, η ουσία της Συνείδησης και οι αρχές Της. Η ίδια η διαδικασία της Ζωής πραγματώνει την αιτία που για χάρη της αφυπνίζεται η Συνείδηση και φανερώνει τον σκοπό που για χάρη του σχηματοποιείται ο κόσμος.

Η διαδικασία με την οποία παρουσιάζεται η Ζωή στον χωροχρόνο λέγεται κοσμογονία και αναφέρεται στη δημιουργία των συμπάντων και των πεδίων τους, στους Νόμους που πρυτανεύουν αυτήν τη διαδικασία και στα τελειωμένα Όντα της Κοσμικής Ιεραρχίας που εποπτεύουν τη δημιουργία, την οργάνωση και τη λειτουργία του κόσμου και των υπάρξεών του.

Η ίδια η διαδικασία της Ζωής λέγεται ανθρωπογονία, εφόσον αναφέρεται στη δημιουργία, στη σχηματοποίηση, στην ατομικοποίηση και στη λειτουργία της ανθρώπινης φύσης.

Ο άνθρωπος είναι μία σπερματική συνείδηση που χρησιμοποιώντας ένα όχημα-σκάφανδρο κατασκευασμένο από την ύλη του χωροχρόνου, διέρχεται καθοδικά τις κοσμικές διαστρωματώσεις και καταλήγει στην πιο ακραία διαστρωμάτωση που είναι αυτή της επίγειας διάστασης. Η σχέση της σπερματικής ανθρώπινης συνείδησης με την ύλη που της παρέχει το όχημα για να γνωρίσει την επίγεια διάσταση, δίνει ένα αποτέλεσμα που λέγεται ανθρώπινη ζωή.

Η σπερματική συνείδηση του ανθρώπου διασχίζοντας παθητικά και ασυνείδητα τα προηγούμενα κοσμικά επίπεδα, αγκυροβολεί στον επίγειο κόσμο. Σε αυτόν τον τετραδιάστατο χωροχρόνο πρόκειται να διαμορφώσει προσωπικότητα και να αναπτύξει επίγεια συνείδηση. Παράλληλα, στην ίδια διάσταση, θέτει τις βάσεις για μία μελλοντική ανάπτυξη συνείδησης, που αφορά τη σχέση της σπερματικής του συνείδησης με την ύλη των προηγούμενων επιπέδων του χώρου που διαπέρασε κατεβαίνοντας. Η επίγεια εμπειρία του ανθρώπου θεμελιώνει τη μελλοντική του συνειδητότητα και είναι αυτή η εμπειρία που θα τον εκτοξεύσει ενεργητικά στο κέντρο της απορροής του, όταν η ανθρωποψυχή θα ανεβαίνει συνειδητά την αμφίδρομη κλίμακα που κάποτε κατέβηκε ασυνείδητα.

Η παρουσία της Συνείδησης στον χωροχρόνο εκφράζεται με έναν κόσμο μέσα στον οποίο η Ζωή εκδηλώνεται με δύο όψεις, συνειδητά ή ασυνείδητα, ενεργητικά ή παθητικά. Η μία όψη δεν αποκλείει την άλλη αλλά η μία υπεισέρχεται στην άλλη τότε εξουσιάζονται και τότε εξουσιαζόμενη, ώστε να πραγματώνεται με τούτη τη συνεργασία ο στόχος της Εξέλιξης. Η συνειδητή όψη εκφράζει και ανατυπώνει τα κατηγορήματα της Συνείδησης ενώ η

ασυνείδητη όψη εκφράζει την παθητική φύση της ουσίας του χώρου. Επειδή όμως η Συνείδηση είναι η αιτία που υπάρχει ο κόσμος, έστω και αν χρησιμοποιεί την ύλη για να υπάρξει, αναπόδραστα και ο σκοπός της εκδήλωσης είναι η συνειδητότητα.

Η Συνείδηση είναι η ουσία, η αξία, και η ενεργός νοημοσύνη που καθορίζει ως αιτία τη δημιουργία του κόσμου και τον σκοπό της ύπαρξής του. Σκοπός της Συνείδησης είναι η διεύρυνση των σπερματικών συνειδήσεων που εκπορεύονται από την ουσία Της και που, ως νοήμονες υπάρξεις καλυμμένες από την ύλη του χώρου, παίρνουν την εμπειρία της ζωής. Για τον άνθρωπο αυτή η εμπειρική διαδικασία μέσα από την οποία συντελείται η διεύρυνση της συνείδησής του, συμβαίνει στον επίγειο κόσμο.

Η ανθρώπινη αυτή εμπειρία στην αρχή παίρνεται παθητικά και ασυνείδητα, ενώ μετά από μία δεδομένη στιγμή η τοποθέτηση απέναντι στη ζωή γίνεται βουλευτική, ενεργητική και συνεπώς συνειδητή. Από τη διαδικασία αυτή της εμπειρικής ζωής δεν επωφελείται μόνον η σπερματική συνείδηση εφόσον διευρύνεται, αλλά επωφελείται εξίσου και η ύλη του χώρου η οποία διαρκώς αναδομείται και μετουσιώνεται κάτω από την ακτινοβολία της αναπτυσσόμενης συνειδησιακής δύναμης.

Η επίγεια ζωή γίνεται για τον άνθρωπο μία μετουσιωτική εμπειρία που του μεταστρέφει τη σπερματική συνείδηση από άβουλη και παθητική σε βουλευτική και ενεργητική. Οι δυνάμεις της επίγειας φύσης δεν είναι μόνο φυσικές αλλά είναι συνάμα συναισθηματικές και νοητικές. Αυτές οι δυνάμεις πιέζοντας την ανθρώπινη προσωπικότητα ως επιθυμίες και ως τάσεις που πρέπει να υλοποιηθούν για την ικανοποίησή της, δημιουργούν μία διαδοχική σειρά αιτιών και αποτελεσμάτων των οποίων το δυναμικό καθορίζει τη φύση της προσωπικότητας, την εμπειρία της και την τάση της για επαναφορά στον ίδιο κόσμο.

Αυτή η επαναφορά της προσωπικότητας στα ίδια λέγεται μετενσάρκωση, κύκλος της ανάγκης ή ατομικός κύκλος της περιοδικότητας. Ο κύκλος δε αυτός ελέγχεται από τον νόμο της ανταπόδοσης ή του κάρμα ο οποίος, ως η φωνή που εκφράζει τη Θεία Βούληση, επιβάλλει αναγκαστικά στην ανθρώπινη προσωπικότητα τον έλεγχο της αίσθησης και την εφαρμογή των Αρχέτυπων Ιδεών.

Οι νόμοι του κάρμα και της μετενσάρκωσης εκφράζουν τη συμπόνια του Θεού για τα γεννήματά του. Για να πραγματοποιηθεί ο σκοπός της εξέλιξης που είναι η διεύρυνση της σπερματικής συνείδησης, ο άνθρωπος θα πρέπει να επανέρχεται στο σχολείο της

επίγειας ζωής μέχρι να μάθει τέλεια το μάθημά του, μέχρι να το αφομοιώσει και μέχρι να αναζητήσει κάτι άλλο πιο πνευματικό από το προηγούμενο επίγειο.

Η τάση αυτή για κάτι πιο ενάρετο και πιο ιδανικό είναι η αρχή μιας συνειδητής πορείας προς τον κόσμο της ψυχής και του πνεύματος. Είναι η απαρχή της συνειδητότητας, το ξεκίνημα της συνειδησιακής διεύρυνσης. Αυτή η διεύρυνση συνεπάγεται τη συρρίκνωση της επίγειας προσωπικότητας. Οτιδήποτε αφορά τη διαστολή της κατώτερης ανθρώπινης φύσης θα πρέπει να αντικατασταθεί με οτιδήποτε αφορά τη διαστολή της ανώτερης φύσης του ανθρώπου. Η κατώτερη φύση του ανθρώπου αντιστοιχεί στην προσωπικότητά του, ενώ η ανώτερη φύση αντιστοιχεί στον Ανώτερο Εαυτό ή στην ψυχική ατομικότητά του.

Το σύνολο των κατώτερων συγκινησιακών παρορμήσεων, των ανεξέλεγκτων επιθυμιών, των παθών, των εξαρτήσεων, των προσωπικών επιβιωμάτων και των ιδιοτελών δράσεων, θα πρέπει να αντικατασταθεί από το σύνολο των ευγενικών παρορμήσεων, των ανώτερων ιδανικών, των εξευγενισμένων συναισθημάτων και των ανιδιοτελών σκοπών. Αυτό σημαίνει ότι η ανθρώπινη προσωπικότητα ανατυλώνει σε δράσεις, σε αρχές και σε ποιότητες την ψυχική της ατομικότητα.

Η διαδικασία της εκδήλωσης και η κατιούσα απαρίθμησή της σε καταστάσεις, σε αρχές, σε ποιότητες και σε δυνάμεις από το Θείο Κέντρο έως την επίγεια διάσταση, προδικάζει μία αμφίδρομη πορεία από την περιφέρεια προς το κέντρο. Αυτή η πορεία είναι η ατραπός της συνειδητότητας. Είναι η διαδικασία με την οποία η σπερματική συνείδηση όταν βρίσκεται εκδηλωμένη στα επίπεδα του χωροχρόνου, μπορεί να χρησιμοποιήσει ώστε να αναπτύξει τη συνείδησή της αφενός και αφετέρου να περάσει διαδοχικά από την επίγεια ζωή στην ψυχική, στην πνευματική και τελικά στη θεία.

Αυτή η αναστροφή μπορεί να γίνει με δύο τρόπους. Ο πρώτος και συνηθέστερος είναι ο τρόπος της δοκιμασίας. Ο άνθρωπος ακολουθεί τους ατομικούς κύκλους της ανάγκης και μέσα από αυτούς και της ανταμοιβής και τιμωρίας που του επιβάλλονται από τον νόμο του κάρμα, πορεύεται πάρα πολύ αργά την ατραπό της αναγκαστικής μαθητείας, συμβαδίζοντας με τους κύκλους της γήινης πλανητικής αλύσου.

Ο άλλος τρόπος που αφορά στη διεύρυνση της σπερματικής συνείδησης και στην ολοκλήρωσή της από την επίγεια κιόλας διάσταση, είναι αφενός η μίσηση και αφετέρου η άσκηση που κα-

θορίζεται από τις αρχές της μύησης. Η άσκηση αυτή, που είναι μία ολοκληρωμένη μέθοδος εξαγνισμού και συνειδητότητας, στη σύγχρονη εποχή μας ονομάζεται διαλογισμός. Στην αρχαιότητα ονομαζόταν στοχασμός, αυτογνωσία, ζεν, γιόγκα και το κλασσικό του επίγραμμα ήταν πάντα «γνώθι σαυτόν».

Διαλογισμός είναι η συνειδητή διαδικασία κατά την οποία ο άνθρωπος χρησιμοποιώντας το νοητικό του δυναμικό, το κατευθύνει αφενός για να εξαγνίσει την κατώτερη φύση του και αφετέρου, συμμαζεύοντας τις διασπασμένες νοητικές του δυνάμεις, να καθοδηγήσει το νοητικό του ρεύμα σταθερά προς την κρυμμένη ουσία των πραγμάτων.

Ο διαλογισμός είναι η μέθοδος που εξαγνίζει, ισορροπεί και ευθυγραμμίζει την ανθρώπινη προσωπικότητα προς το σταθερό κέντρο αναφοράς της, που είναι ο Ανώτερος Εαυτός, η Ψυχή της. Με αυτή την ευθυγράμμιση η προσωπικότητα επικοινωνεί με τις αρετές της ψυχικής της ατομικότητας. Αυτή η επαφή διευρύνει την αντίληψή της, την ωριμάζει, την αποστασιοποιεί από τις προσκολλήσεις της και μετατρέπει τις αδυναμίες της σε χαρίσματα που ανατυπώνουν τις ουράνιες ψυχικές αρετές.

Ο διαλογισμός είναι η επιστήμη του νου, επειδή καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος χρησιμοποιεί το νοητικό του δυναμικό για να γνωρίσει τον εαυτό του, τη φύση που τον περιβάλλει και τη σχέση του με αυτήν. Τα όντα και τα πράγματα της φύσης είναι εκφράσεις της αδιόρατης ουσίας και αρχής. Μέσα τους περικλείουν την ουράνια φύση και αξία. Παρατηρώντας σταθερά τα πράγματα του κόσμου και διαλογιζόμενοι πάνω σε αυτά, ανασύρουμε πίσω από τα περιτυλίγματα της αδρής τους ύλης την ουσία, την αξία, τον σκοπό και την αιτία της ύπαρξής τους. Φθάνοντας στον πυρήνα τους ανακαλύπτουμε ότι ο σκοπός της ύπαρξής τους συμπορεύεται με τον σκοπό και την αιτία της δικής μας ύπαρξης. Τελικά διαπιστώνουμε ότι ο σκοπός της προσωπικής μας ύπαρξης συμμετέχει στον σκοπό της Παγκόσμιας Ζωής και Εξέλιξης. Αυτή η διαπίστωση ενώνει τις ατομικές υπάρξεις πρώτα σε μία ανθρώπινη αδελφότητα και στη συνέχεια την προσεγγίζει μαζί με άλλες αδελφότητες, στην Παγκοσμιότητα.

Στον διαλογισμό ο νους είναι ο κρίκος που διασυνδέει την προσωπικότητα του ανθρώπου με τον Ανώτερο Εαυτό του. Από αυτή τη διασύνδεση επωφελείται τα μέγιστα η συγκεκριμένη διάνοια, που είναι αυτή η οποία σκέπτεται για τα πράγματα του αισθητού και τα επιλύει. Η ανώτερη διάνοια που ονομάζεται και αφηρημένη, ανήκει στον ανώτερο Εαυτό ή στην ψυχική ατομικότητα και

είναι αυτή η οποία διαλογίζεται τις Ιδέες και τις Αρετές του ψυχοπνευματικού κόσμου. Η συγκεκριμένη διάνοια λοιπόν, όταν εμψυχώνεται από τις πνοές του Αγαθού, διακρίνεται από ευφυΐα, έμπνευση, καλοσύνη, τιμιότητα, ανιδιοτέλεια, διάκριση, μέτρο και αφοβία.

Με την κατευθυνόμενη από θέληση και αγάπη νοητική του δραστηριότητα ο άνθρωπος γνωρίζει και ανασταίνει τις ληθαργημένες του ανώτερες νοητικές και ψυχικές δυνάμεις και έτσι απελευθερώνεται από τους περιορισμούς της επίγειας ύλης. Αυτή η απελευθέρωση της προσωπικότητας οδηγεί στη διεύρυνση της σπερματικής έως τότε συνείδησής του.

Η διαλογιστική γραμμή μεθοδεύεται πάνω στους Νόμους και στις Αρχέτυπες Αξίες της Θείας Συνείδησης. Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις απώτερος στόχος του διαλογισμού είναι η ευθυγράμμιση του ανθρώπου με τις πνευματικές αρχές και η εναρμόνιση της διευρυμένης ανθρώπινης συνείδησης με την Ύψιστη Συνείδηση.

Στην προσπάθειά του αυτή ο άνθρωπος επωφελείται από όλες τις φάσεις που διέρχεται ως προσωπικότητα έως ότου συγκροτηθεί. ωριμάσει και έως ότου παραδόσει την εξουσία στην ψυχική του ατομικότητα. Σταδιακά το άτομο αναπτύσσει συνείδηση των καταστάσεων που αναφαίνονται στη σχέση του εαυτού του με το περιβάλλον, αρχίζει να κατανοεί τον εσωτερικό μηχανισμό της ζωής, τους νόμους και τις αρχές της. Αυτό τον κάνει ικανό να αντιμετωπίζει τις δυνάμεις της ίδιας του της φύσης, καθώς και τις δυνάμεις του γύρω κόσμου και να επιβάλλεται σε αυτές. Όταν δε ο άνθρωπος φθάνει στο σημείο που μπορεί να επιβάλει τη βούλησή του στον εαυτό του και συνεπώς να τον εξουσιάζει και όχι να εξουσιάζεται από αυτόν, τότε αρχίζει και η πορεία του προς τη συνειδητότητα.

Η επίγεια συνείδηση και συγκεκριμένα η φυσική, είναι αυτή που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος ζώντας στο πεδίο του αισθητού. Η φυσική συνείδηση αναπτύσσεται σταδιακά και όταν ο άνθρωπος φθάνει στο σημείο να ελέγχει όλες του τις δυνάμεις που έχουν σχέση με αυτό το είδος της συνείδησής του, τότε θεωρείται ότι έχει ολοκληρωμένη φυσική συνείδηση. Όμως ο άνθρωπος παράλληλα με τη φυσική του συνείδηση έχει την αστρική και τη νοητική του συνείδηση. Αυτά τα είδη συνείδησης για να τα ολοκληρώσει θα πρέπει να ελέγξει εντελώς τις επιθυμίες του, τις εξαρτήσεις του, τις αισθήσεις του και τις σκέψεις του. Η ολοκλήρωση αυτή του συνόλου της προσωπικότητας μεθοδεύεται με το σύστημα του

διαλογισμού το οποίο θεμελιώνεται αφενός στο νοητικό δυναμικό της ανθρώπινης φύσης και αφετέρου στο ηθικό δυναμικό της ψυχής.

Η συνειδησιακή ολοκλήρωση της προσωπικότητας λέγεται επίσης αυτογνωσία, αυτοεπίγνωση, θέωση, ομφαλοσκοπία, έκσταση, σαμάντι, γιόγκα, στοχαστική τοξοβολία και ενδοσκόπηση. Όπως και αν λέγεται, αφορά στη συνειδητή προσπάθεια του ανθρώπου να ελέγξει την προσωπικότητά του, να κατευθύνει τη συνειδησιακή του σπερματική μονάδα προς μία ψυχοπνευματική τελείωση, να την απαλλάξει από τον τροχό των επαναγεννήσεων τουλάχιστον στον επίγειο κόσμο και να την οδηγήσει σταδιακά μα σταθερά προς τον πυρήνα από τον οποίο πήγασε. Αυτός δε είναι ο πυρήνας της Θείας Συνείδησης.

Η πορεία προς τη συνειδητότητα διαχωρίζεται σε στάδια τα οποία διαπερνώνται και κατακτώνται ανάλογα με τη βουλευτική προσπάθεια του καθενός. Κάθε στάδιο όμως αυτής της συνειδητότητας, όταν κατακτηθεί, είναι για τον άνθρωπο ένα ανεπίστρεπτο προχώρημα προς τα άνω και εμπρός και φέρνει στο είναι του μια αναπώτερη αλλαγή. Η σταθερή μεταλλαγή του χαρακτήρα προς το καλύτερο, η ψυχική ισορροπία και συνεπώς η καλή διάθεση μαζί με έναν συνέχεια εμπνεόμενο οξυδερκή νου, ενδυναμώνουν τον άνθρωπο να συνεχίζει τις προσπάθειές του.

Αν και η προσπάθεια μίας ζωής δεν αρκεί για τη συνειδησιακή ολοκλήρωση, το αθροιστικό αποτέλεσμα των προσπαθειών πολλών σαρκώσεων πραγματώνει τον στόχο σε κάποια δεδομένη στιγμή. Στον εκδηλωμένο κόσμο όπως και στον ανθρώπινο καμία προσπάθεια δεν χάνεται. Κάθε δράση αποθηκεύεται στο ατομικό αρχείο και γίνεται ένα στάδιο εξέλιξης το οποίο επανευρίσκει ο άνθρωπος στη νέα του επαναγέννηση. Αυτή η αρχειοθετημένη πληροφορία γίνεται αφενός ανθρώπινη ικανότητα και αφετέρου έρεισμα για μία παρόμοια προσπάθεια που κάθε φορά φέρνει τον άνθρωπο πλησιέστερα στον στόχο της συνειδητότητας.

ΣΟΦΟΙ ΛΟΓΟΙ

* Προσπαθώ να βρίσκω το Θεό με υπηρεσίες μου προς την ανθρωπότητα, γιατί γνωρίζω πως ο Θεός είναι μέσα σε κάθε άνθρωπο.

Μαχάτμα Γκάντι (Η αυτοβιογραφία ενός γιόγκι, σελ. 553)

* Η αξία των έργων:

Ου πας ο λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εισελεύσεται εις την βασιλείαν των Ουρανών, αλλ' ο ποιών το θέλημα του Πατρός μου του εν Ουρανοίς».

Ματθαίος ζ', 21

* Κανείς δεν πρέπει να επαίρεται γιατί αγαπά τον τόπο του. Αλλά να χαιρέται όταν αγαπά το ανθρώπινο γένος.

Περσική παροιμία

* Η αρετή έχει πολλούς διδασκάλους, αλλά ολίγους μάρτυρες.

Αδαμάντιος Κοραής

* Ο εξωτερικός άνθρωπος χρησιμεύει ως όργανον, ως εργαλείον, ως ποδήλατον του εσωτερικού ανθρώπου. Η σαρξ είναι εκπαιδευτήριον ούτως ειπείν της ψυχής.

Πλάτων Δρακούλης (Φως εκ των ένδον)

* Όσο έχετε την επιθυμία να φωτίσετε, να διδάσκετε τους ανθρώπους, να τους βοηθάτε, τόσο το φως μέσα σας αυξάνει και ξαπλώνεται μέχρι που να σχηματίσει γύρω σας μία καταπληκτική, ακτινοβόλα και φωτεινή αύρα.

Όμρααμ Αϊβανχόφ (Πρός έναν ηλιοκεντρικό πολιτισμό, σελ. 102)

* Μπροστά απ' τον πλούσιο, πέρνα περήφανα, μπροστά απ' το φτωχό με συμπόνια.

Τουρκική παροιμία

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΨΥΧΗ

ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΗ

Η ψυχή, είναι μια οντότης, είναι ένα ουσιαστικό εγώ, το οποίο έχει προέλθει από κει που προήλθε το σύμπαν ολόκληρο. Είναι το από μόνο του πάντοτε και εν συνεχεία κινούμενο και ενεργούν εν συνειδήσει Είναι. Για να έχη κίνηση, ζωή, «είναι» και ενέργεια, είναι κάτι το ουσιαστικό, γιατί μόνο η ουσία που έχει μορφοποιηθεί εκδηλώνει νόμους και ιδιότητες. Αλλά επί πλέον έχει και συνείδηση. Πώς την απέκτησε; Να το μυστήριο για τον άνθρωπο, που μόνος του είναι αδύνατο να καταλάβη, χωρίς τη βοήθεια ανωτέρων σοφών υπάρξεων.

Η ύλη μερίζεται σε αόρατα άτομα. Το άτομο είναι μια ανόργανη μορφή με κέντρο και περιφέρεια. Στο κέντρο δρα ο νόμος της κινήσεως, ο οποίος εκδηλούμενος μέχρι της περιφερείας μάς δίνει την έννοια τού είναι, της ζωής. Αυτό το άτομο το συνέχει η υπέρτατη ουσία της φύσεως, την οποίαν οι αρχαίοι αποκαλούν αιθέρα, Δία, και άλλοι σοφοί, Θεό.

Πρωταρχικός της νόμος είναι η επίδραση, η οποία προκαλεί την ενέργεια και την παραγωγικότητα των λανθανουσών μέσα στο άτομο της ύλης δυνάμεων.

Όταν η επίδραση ενεργήση πάνω στο άτομο, του μεταβάλλει την υφισταμένη κατάσταση, γιατί αυτό εκδηλώνει νέους νόμους σαν τους νόμους της κεντρόφυγος και της κεντρομόλου, της έλξεως και της απώσεως, της συστολής και της διαστολής, οπότε συντελείται ο γάμος ή η ένωση της θεϊκής ουσίας με το κέντρο του υλικού ατόμου και έτσι επιτυγχάνεται η μετουσίωση, η εκπνευμάτωση, η συνειδητοποίηση των δύο κοσμογονικών ουσιών, από τις οποίες σύγκεινται όλο το μορφικό ή συνειδητό Είναι της Φύσεως. Να πώς θεμελιώνεται και ταυτόχρονα πώς αιτιολογείται, ότι όλα τα όντα είμαστε αδελφές υπάρξεις, γιατί κάθε ύπαρξη φέρει εντός της τον κοινό πατέρα Θεό ή Δία.

Τα ονόματα και οι λέξεις μόνο τους δειλούς και τις ατροφικές διάνοιες τρομάζουν. Έχει ειπωθεί πως οι ψυχές είναι απόρροια της θεότητας.

Ναι, φέρνουμε μέσα μας την ουσία που χαρακτηρίζεται με τη λέξη Θεός, ο οποίος σαν υπέρτατη δύναμη μας εξελίσσει, μας γονιμοποιεί, μας δίνει την ικανότητα του συνειδένα και του ενεργείν.

Τα πάρα πάνω πρέπει να μελετηθούν με εμβριθεία για να αφομοιωθούν. Η ψυχή πολλαπλασιάζει τις ικανότητές της μέσω του πολυτίμου παράγοντος του οργανισμού. Όταν ψυχή και οργανισμός συλλειτουργούν αρμονικά και φυσιολογικά, οδηγούνται από τη φύση μέχρι του σημείου να γνωρίσουν όλα τα μυστικά της και τότε μόνον θα απολαύσουν τις χαρές της ζωής.

Αρχικά, την εποχή που οι διάφορες Μυθολογίες την χαρακτηρίζουν σαν παραδεισιακή, οι συνειδήσεις της γης εβιάζαν σύμφωνα με τις απαιτήσεις των Νόμων της φύσεως, εξεδήλωναν δυνάμεις και έτσι απέκτησαν εξουσία πάνω στους Νόμους της φύσεως.

Σε μερικές από αυτές εκδηλώθηκε η εγωϊστική διάθεση σαν όντα υπέρτερα των κατωτέρων αυτών συνειδήσεων, να άρχουν αυτών και να τις κρατούν σε στασιμότητα και κάτω από δουλεία. Έτσι κάνοντας κατάχρηση του Νόμου της Ελευθερίας εδέσμευσαν την ελευθερία των άλλων και εδημιούργησαν Αρχή πνευματική, γνώρισμα της οποίας είναι η Άρνηση, η Βία, η Στασιμότης, το Σκότος· ονομάζονται κοινώς Αρχή του Κακού.

Οι συνειδήσεις που ακολουθούν και σέβονται τους Νόμους της φύσεως αναγκάστηκαν τότε να δημιουργήσουν άλλη Αρχή, η οποία θέσπισε νόμους Ηθικούς, σύμφωνα με αυτούς που λειτουργούν στη φύση, από τους οποίους απορρέουν οι αρχές της Καθολικής αγάπης, της απολύτου Ελευθερίας και της φυσικής Δικαιοσύνης. Η αρχή αυτή προστατεύει και καθοδηγεί όλες εκείνες τις συνειδήσεις που πορεύονται σύμφωνα με τις απαιτήσεις της φύσεως, που ασπάζονται και ακολουθούν τον Ηθικό Νόμο.

Η αρχή αυτή ονομάστηκε αρχή του Αγαθού ή του Καλού και αποτελεί τον Κόσμο του Φωτός και της Ελευθερίας.

Ο Δίας, που εδέσμευσε τον Προμηθέα στο βράχο του Καυκάσου, δεν είναι ο αγαθός, ο σωτήρ Ζεύς, ο πατήρ θεών τε και ανθρώπων. Είναι μία αρχή της αρνήσεως και του σκότους. Γιατί; Διότι εμπόδισε έστω και προσωρινά, εδέσμευσε τον Προμηθέα που μετέδωσε το φως του Ολύμπου στους ανθρώπους της γης για να τους ανυψώση με τη γνώση μέχρις αυτού του Ολύμπου.

Η κάθοδος του Προμηθέως επέτυχε το σκοπό της και ο Ζεύς ο αρνητικός κατησχύνθη, επειδή προσεπάθησε να εκδικηθή τον φωτοδότη, αλλ' αυτός ελευθερώθηκε από τον Ηρακλή, που συμβολίζει τον μύστη, τον οποίον αναδεικνύουν ήρωα η Αρετή και η Γνώση.

Το γεγονός τούτο αποδεικνύει ότι το κακό δεν έχει παρά εφήμερη ισχύ και ουδέποτε θα επικρατήση για πάντα. Επίσης φανερώνει τον τρόπο και τα μέσα με τα οποία ανατρέπεται η ισχύς του.

Αυτά είναι η αρετή, η γνώση και η τόλμη, εφόδια απαραίτητα για τον μύστη εκείνον που καλείται σε άθλους για να ελευθερώσει πρώτα τον εαυτό του και κατόπι τον δεσμώτη Εωσφόρο ευεργέτη του.

Αλλά και η Ιουδαϊκή μυθολογία, όπως όλες των αρχέγονων λαών, ασχολείται με την ύπαρξη της αρχής του Καλού και του Κακού.

Κατά την Ιουδαϊκή παράδοση ο Θεός απηγόρευσε στον Αδάμ την βρώση του ξύλου της γνώσεως του Καλού και του Κακού, και του ξύλου της Ζωής για να μην γίνη, όπως εκείνος, Θεός, διότι τότε θα εγνώριζε το Καλό και το Κακό και θα γευόταν το ξύλο της Ζωής.

Ο όφις όμως που κατά σύμπτωση καλείται Εωσφόρος, δηλαδή ο φέρων την Ηώ, το φως, παρώτρυνε στην παρακοή την Εύα και, αφού οι πρωτόπλαστοι έφαγαν, άνοιξαν τα μάτια τους και από τότε γνώρισαν ότι ήσαν γυμνοί. Τότε έραψαν φορέματα από φύλλα συκής, απέκτησαν, τρώγοντας το ξύλο της Γνώσεως, την ικανότητα να γνωρίζουν το Καλό και το Κακό, ενώ πρωτίτερα αγνοούσαν ποιά ήταν η κατάστασή τους, δηλαδή έκαναν ένα σπουδαιο άλμα προόδου στο πεδίο της Γνώσεως, για να φάνε αργότερα και από το ξύλο της Ζωής και να ζήσουν αιώνια.

Εξέβαλε τότε από τον Παράδεισο ο Θεός τους παραβάτες των εντολών του και καταράστηκε τον όφι να έρπη πάνω στη γη.

Και συνεχίζει η Ιουδαϊκή παράδοση: «Και ελάλησε ο Θεός πάντας τους λόγους τούτους λέγων· Εγώ ειμαι Κύριος ο Θεός σου ο εξαγαγών σε εκ της Αιγύπτου εξ οίκου δουλείας. Μη έχης άλλους θεούς πλην εμού· μη λατρεύσης άλλον πλην εμού, διότι είμαι Θεός ζηλότυπος ανταποδίδων τας αμαρτίας των πατέρων επί τα τέκνα, επί τρίτης και τετάρτης γενεάς των μισούντων Με και κάμνων Έλεος εις χιλιάδας γενεών των αγαπώντων Με και φυλαττόντων τα προστάγματά Μου».

(Έξοδος Κ' 2-6)

Και αλλαχού στις προφητείες του Ιωήλ, του Ζαχαρία και του Αμμώντος, προβαίνει ο Θεός ούτος στην απειλή ότι θα επαναφέρει τον λαόν Του εις τας πατρίδας των και θα ανταποδώση τα όσα κακά έπραξαν εις τον εκλεκτόν Του λαόν. «Θα εξεγείρω τα τέκνα σου Σιών εναντίον των τέκνων Ελλήνων. Ο Κύριος θα τους κτυπήσει ως αστραπή».

(Ιωήλ Δ' 6, Ζαχαρία Θ' 13).

Στο βιβλίο των μεμνημένων στην Ιουδαϊκή Γνώση διευκρινίζεται ότι ο Θεός ο τυραννικός, ο εκδικητικός, ο εγωκεντρικός, ονο-

μάζεται Αδωναή σε αντιδιαστολή με τον αγαθό Θεό, τον Σαββαώθ, η Ιεχωβά.

Τώρα, γιατί οι πατέρες της εκκλησίας, οι οποίοι ενέταξαν τις παραπάνω περικοπές στις ιερές γραφές της χριστιανικής θρησκείας δέν έκαναν αυτήν την διευκρίνιση; Αυτό προκαλεί την εύλογη απορία των ερεινητών. Γιατί τα παραπάνω είναι αντίθετα στο πνεύμα της διδασκαλίας του Χριστού.

Ο Ιησούς δεν απομάκρυνε τον άνθρωπο από τον παράδεισο, αλλ' έδίδαξε σ' αυτόν πώς ν' αποκτήση την αιώνια ζωή δια του μυστηρίου της θείας ευχαριστίας, του οποίου οι σύγχρονοι χριστιανοί διατηρούν μόνο τον συμβολισμό.

Δεν εφοβήθη μήπως αναδειχθή και ο άνθρωπος Θεός: αντίθετα συνέστησε το «Θεοί εστέ».

Δεν εκδικήθηκε και δεν εμίσησε κανένα και εκήρυξε την ανοχή, την επιείκεια και την αγάπη σε όλους όσους τον αγαπούν και όσους τον μισούν.

Τι χάσμα, τι διαφορά χωρίζει τον Αδωναή από τον Θεό Ιησού! Ατυχώς οι λάτρες και οι μιμητές του Αδωναή, του άρχοντος του κακού, αφθονούν και μεταξύ αυτών που ισχυρίζονται πως ακολουθούν τον Χριστό, οι οποίοι, ενώ λέγουν πως ακολουθούν την διδασκαλία Του, δεν τρέφουν όμως στην καρδιά τους αγάπη και επιείκεια.

Οι άνθρωποι έχουν πάντα έτοιμο το σφουγγάρι για να σβήσουν την ανάμνηση της Ευεργεσίας ή να το βρέξουν με ξείδι για να ποτίσουν τον Ευεργέτη τους.

Εκείνον που θα ζητήση να τους βγάλη από την πλάνη, να τους αφυπνίση από τη νάρκη, να τους διαφωτίση και να τους ελευθερώση από την δουλεία την κοινωνική, την πολιτική, την πνευματική, οι άνθρωποι πάντοτε, σε όλες τις χρονικές περιόδους, είναι έτοιμοι να τον δεσμεύσουν στο βράχο του Καυκάσου, να τον ποτίσουν με το κώνειο ή να τον καρφώσουν στο σταυρό. Και αν δεν φθάνουν ως εκεί, έχουν άλλα όπλα για να κτυπήσουν τον ευεργέτη τους. Είναι τα ειδεχθή και ταπεινά μέσα της διαβολής και της συκοφαντίας, που εξουθενώνουν την ευεργετική προσπάθεια και την δράση εκείνων που εργάζονται για να φωτίσουν και να λυτρώσουν τον άνθρωπο από τη γη.

Αυτή είναι η μοίρα όλων εκείνων που αγάπησαν τον άνθρωπο και θέλησαν να τον βγάλουν από το βούρκο του πάθους και να τον οδηγήσουν στο φως.

Εκείνο που δεν πρέπει να λησμονή ποτέ ο άνθρωπος, που ακολουθεί την αλήθεια και βαδίζει μετά λόγου, είναι ότι σε κάθε δρά-

ση του οφείλει να υπολογίσει τα αποτελέσματα της επιδράσεως των λόγων ή των πράξεών του πάνω στους άλλους. Εάν κάποια ενέργειά του πρόκειται να ωφελήσει τον ίδιο τον εαυτό του και να βλάψει τον άλλο πρέπει να απόσχη από αυτήν την ενέργεια.

Είναι νόμος, ο οποίος πρέπει καλά να κατανοηθή, πως άμα εκδηλωθή ένα στοιχείο φυσικό ή μια ιδέα, αυτό γίνεται αιτία εκδηλώσεως άλλου. Όπως ο άνθρωπος με την μίση παράγει μιαν άλλην υπόσταση.

Αναμορφούμεθα και προωθούμεθα σε ανώτερα πεδία αντιλήψεως βοηθούμενοι από τις ελεύθερες και ανεξάρτητες διάνοιες λόγω του νόμου της Αλληλεγγύης, που επικρατεί στη φύση.

Το ίδιο είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε και μεις στους άλλους, όπως, όπου, και όταν μπορούμε.

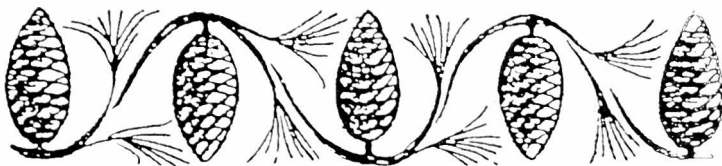
Εάν η υπέρτατη Πνευματική αρχή κρίνη σκόπιμο ν' αποκαλύψη την αλήθεια ή το μέλλον σ' έναν άνθρωπο, έχει άφθονα τα μέσα να το κάνει χωρίς να έχη ανάγκη από μεσάζοντες. Έτσι και ο άνθρωπος που θέλει να απευθυνθή προς την υπέρτατη αρχή και να την επικαλεσθή δεν έχει ανάγκη από μεσολαβητές, ούτε από τους δήθεν αντιπροσώπους της. (...)

Η σύνεση καθοδηγεί, η ειλικρίνεια προστατεύει, η αλήθεια σώζει, και η ανδρεία αναδεικνύει τον ήρωα μύστη. Η γαλήνη, η εντιμότης, η γλυκύτης είναι ανεκτίμητα στολίδια που πρέπει να κοσμούν την ψυχή του μύστη.

Από το βιβλίο «Το σημειωματάριο ενός μύστου»

*Ο πιο τρανός καημός μου
θα είναι πως δε δυνήθηκα μ' εσέ να ζήσω, ω πλάση
πράσινη, απάνω στα βουνά, στα πέλαγα, στα δάση,
θα είναι πως δε σε χάρηκα, σκυφτός μεσ' τα βιβλία,
ω Φύση, ολάκαιρη ζωή κι ολάκαιρη σοφία!*

Κ. ΠΑΠΑΜΑ (Ο πιο τρανός καημός μου)

Ο ΦΤΩΧΟΥΛΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Του ΝΙΚΟΥ ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗ

Αξιόλογα αποσπάσματα

* Η προσευχή δε φθάνει, αδελφέ Βενάρδο, χρειάζεται κι η πράξη· δύσκολο, επικίνδυνο να ζεις με τους ανθρώπους, μα πρέπει· πολύ βολικό ν' αποτραβιέσαι στην έρημο και να προσεύχεσαι.(...) πιο δύσκολη είναι η πράξη· όπου είναι άνθρωποι, είναι κι ο πόνος, η αρρώστια, η αμαρτία· εκεί είναι η θέση μας, αδελφέ μου, μέσα στους λεπρούς, τους αμαρτωλούς, τους πεινασμένους.

Σελ. 193

* Υψώστε τις καρδιές σας πάνω από την οργή, τη φιλοδοξία, τη ζήλια. Μη λέτε: Εγώ! Εγώ! υποτάχτε το άγριο αυτό, το αχόρταγο θερίο στην αγάπη του Θεού· το εγώ δεν μπαίνει στον Παράδεισο, στέκεται απόξω από την πόρτα και μουγκρίζει.

Σελ. 195

* Και στο πιο χαμηλό σκαλοπάτι της αγάπης να νικήσεις, ανοίγεις το δρόμο που σε πάει στο Θεό.

Σελ. 19

* Η ομορφιά είναι θυγατέρα του Θεού, έκαμε ο Φραγκίσκος κοιτάζοντας από το ανοικτό παράθυρο την αυλή, την κληματαριά και μερικά άσπρα συννεφάκια που αρμένιζαν στον ουρανό· η ομορφιά είναι θυγατέρα του Θεού.(...) και μόνο όταν την κοιτάζουμε μπορούμε να μαντέψουμε το πρόσωπο του Θεού.

Σελ. 44

* Κι ως μιλούσε, ένα λαγουδάκι πήδηξε μέσα από τα χαμόκλαρα.(...) μας κοίταζε ήσυχα, ανασηκώθηκε στα πισινά του πόδια, σαν άθελε να χορέψει, και γάθηκε πάλι στα θάμνα.

– Είδες, φράτε Λεόνε, έκαμε ο Φραγκίσκος συγκινημένος, το αδελφάκι μας το λαγουδάκι χάρηκε που μας είδε, έπαιξε τα ποδαράκια του και μας καλωσόρισε.

Σελ. 113

* Πρέπει νά'στε ταπεινοί και καλόκαρδοι και να χαίρεστε όταν βρίσκεστε ανάμεσα σε ανθρώπους ταπεινούς και καταφρονεμένους...

Σελ. 148

- * – Φεύγα! πρόσταξε ο πάπας κι άπλωσε το χέρι να κτυπήσει το καμπανάκι νά'ρθει ο θυροκράτης.(...)
– Κάμε υπομονή, άγιε πάτερ· θέλω, μα δεν πρέπει να φύγω· έχω ακόμα ένα λόγο να σου πω· χτες τη νύχτα είδα όνειρο.(...)
– Όνειρο; Έχω μεγάλες έγνοιες, καλόγερε, κρατώ στους ώμους μου την οικουμένη, δεν έχω καιρό ν' ακούω ονειράτα.
– Προσκυνώ την αγιότητά σου, πάτερ άγιε, τ' όνειρο ετούτο μπορεί νά'ναι μήνυμα τ' ουρανού· **μεγάλη μαντατοφόρα του Θεού είναι η νύχτα**· καταδέξου να το ακούσεις...

Σελ. 167

- * – Και δε θ' ανάψεις πυρές στη μέση κάθε χωριού να κάψεις τους αιρετικούς, τους αμαρτωλούς, τους αλλόπιστους;
Ο Φραγκίσκος ανατρίχιασε:
– Όχι, όχι διαμαρτυρήθηκε· δε θα σκοτώσω την αμαρτία σκοτώνοντας τους αμαρτωλούς· δε θα κινήσω πόλεμο στους κακούς και στους αλλόπιστους· θα κηρύχνω την αγάπη και θ' αγαπώ· την ομόνοια, και θ' αδελφώνουμε με όλον τον κόσμο.

Σελ. 178

- * – Πηγαίνετε, αδελφοί μου, με την ευχή μου· κηρύχνετε με τα λόγια, αν μπορείτε· μα απάνω απ' όλα κηρύχνετε με τη ζωή σας και με τα έργα σας. Ποιό'ναι πιο απάνω από τα λόγια; **Η πράξη**.

Σελ. 265

- * Ανάμεσα ζωής και θανάτου (στο τέλος της ζωής του Φραγκίσκου), περνούσαν οι μέρες· συχνά έρχονταν οι αδελφοί να τον δουν, κάποτε έστειλε ο Δεσπότης το διάκο του από τη Ασίζη να ρωτήσει για την υγείά του.

«Έλα τέκνον μου του μηνούσε, έλα στην Ασίζη, να μείνεις σπίτι μου· δώρο ιερό του Θεού είναι και το κορμί του ανθρώπου· και συ, με αυτά που κάνεις, το σκοτώνεις· κάνεις φόνο, παιδί μου Φραγκίσκο! παραβαίνεις τη μεγάλη εντολή του Θεού: Ου φονεύσεις!»

Ο Φραγκίσκος άκουγε τα λόγια και δε μιλούσε· μια μέρα στράφηκε και μού 'πε:

- Ναι, έχει δίκιο· φόνος είναι, φόνος.(...)

Άλλη μέρα αναστέναζε:

- **Αδέλφι γαϊδουράκι μου, είτε, σαραβαλιασμένο μου κορμί, σε τυράνησα πολύ, συχώρεσέ με.**

Σελ. 349 και 367

ΟΤΑΝ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

ΤΟ ΥΠΕΡΤΑΤΟ ΧΡΕΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑΣ

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΗ ΣΤΙΣ 28 ΜΑΡΤΙΟΥ 1969

Πάει καιρός που πήρα την απόφαση να κρατηθώ έξω από τα πολιτικά του τόπου. Προσπάθησα άλλοτε να το εξηγήσω· αυτό δε σημαίνει διόλου πως μου είναι αδιάφορη η πολιτική ζωή μας.

Έτσι, από τα χρόνια εκείνα, ως τώρα τελευταία, έπαψα κατά κανόνα να αγγίζω τέτοια θέματα. Εξάλλου τα όσα δημοσίευσα ως τις αρχές του 1967 και η κατοπινή στάση μου –δεν έχω δημοσιέψει τίποτε στην Ελλάδα από τότε που φιμώθηκε η ελευθερία– έδειχναν, μου φαίνεται, αρκετά καθαρά τη σκέψη μου.

Μολαταύτα, μήνες τώρα, αισθάνομαι μέσα μου και γύρω μου, ολοένα πιο επιτακτικά, το χρέος να πω ένα λόγο για τη σημερινή κατάσταση μας. Με όλη τη δυνατή συντομία, να τι θα έλεγα:

Κλείνουν δυο χρόνια που μας έχει επιβληθεί ένα καθεστώς ολωσδιόλου αντίθετο με τα ιδεώδη για τα οποία πολέμησε ο κόσμος μας και τόσο περίλαμπρα ο λαός μας στον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο. Είναι μια κατάσταση υποχρεωτικής νάρκης, όπου όσες πνευματικές αξίες κατορθώσαμε να κρατήσουμε ζωντανές, με πόνους και με κόπους, πάνε κι αυτές να καταποντιστούν μέσα στα ελώδη στεκούμενα νερά. Δε θα μου ήταν δύσκολο να καταλάβω πως τέτοιες ζημιές δε λογαριάζουν πάρα πολύ για ορισμένους ανθρώπους. Δυστυχώς δεν πρόκειται μόνον γι' αυτόν τον κίνδυνο. Όλοι πια το διδάχτηκαν και το ξέρουν πως στις δικτατορικές καταστάσεις η αρχή μπορεί να μοιάζει εύκολη, όμως η τραγωδία περιμένει αναπότρεπτη στο τέλος. Το δράμα αυτού του τέλους μας βασανίζει, συνειδητά ή ασυνειδήτα, όπως στους παμπάλαιους χορούς του Αισχύλου. Όσο μένει η ανωμαλία, τόσο προχωρεί το κακό.

Είμαι ένας άνθρωπος χωρίς κανένα απολύτως πολιτικό δεσμό και, μπορώ να το πω, μιλώ χωρίς φόβο και χωρίς πάθος. Βλέπω μπροστά μου τον γκρεμό όπου μας οδηγεί η καταπίεση που κάλυψε τον τόπο. Αυτή η ανωμαλία πρέπει να σταματήσει. Είναι εθνική επιταγή.

Τώρα ξαναγυρίζω στη σιωπή μου. Παρακαλώ το Θεό να μη με φέρει άλλη φορά σε παρόμοια ανάγκη να ξαναμιλήσω.

ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΕΙΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ

Από το βιβλίο του Μανόλη Τριανταφυλλίδη «Παροιμιακές Φράσεις», Θεσσαλονίκη 1965

Νίψον ανομήματα μη μόναν όψιν:

Παροιμιώδης «καρκινική επιγραφή» (αναγιγνώσκεται και εκ δεξιών και εξ αριστερών) και αποδίδεται εις τον Γρηγόριον τον Ναζιανζηνόν. Πρέπει να είσαι καθαρός και εσωτερικώς, να φροντίζεις δηλαδή και δια την ψυχικήν σου καθαριότητα και όχι μόνο δια την εξωτερική (σωματική).

Συναφές γνωμικό του Πιττακού «μη την όψιν καλλωπίζου, αλλ' έν τοις επιτηδεύμασιν ίσθι καλός», (να μη μεριμνάς μόνο για την εξωτερική σου εμφάνιση, αλλά να φροντίζεις εις τα έργα σου και τους τρόπους σου να είσαι άψογος).

Η επιγραφή αυτή ήτο χαραγμένη επί μη σωζομένης κρήνης έξωθεν του ναού της Αγίας Σοφίας στην Κωνσταντινούπολη.

Ο αναμάρτητος πρώτος τον λίθον βαλέτω:

Λέγεται συνήθως για τους αυστηρούς και αμείλικτους επικριτές, οι οποίοι εμφανίζονται ως εάν ήσαν απολύτως αναμάρτητοι. Η φράση έχει ληφθεί εκ του κατά Ιωάννη Ευαγγελίου (Η', 1-11), όπου αναφέρεται η περίπτωση της αμαρτωλής γυναίκας, την οποία οι «γραμματείς και Φαρισαίοι» προτίθενται να λιθοβολήσουν κατά τον Μωσαϊκόν Νόμον.

Ο Ιησούς απάντησε: «ο αναμάρτητος υμών πρώτος βαλέτω λίθον επ' αυτήν», δηλαδή εκείνος από εσάς ο οποίος θεωρεί τον εαυτό του αναμάρτητο, ας ρίψει πρώτος λίθον κατ' αυτής, «οι δε ακούσαντες εξήρχοντο», δηλαδή απεχώρησαν.

Από μηχανής θεός:

Η παροιμία «από μηχανής θεός επεφάνης», λέγεται προς χαρακτηρισμόν απροβλέπτου, απροσδοκήτη και τυχαίας λύσεως επί αδιεξόδου. Προέρχεται εκ της εμφανίσεως επί της σκηνης (δια μηχανήματος) θεών εις την αρχαία τραγωδία, οι οποίοι έδιδον την επιθυμητήν λύση, όταν πλέον η όλη πλοκή του δράματος έφθανε εις το αδιέξοδο. Πλάτων (Κρατύλος 425 D): «ώσπερ οι τραγωδοποιοί, επειδάν τι απορώσιν, επί τας μηχανάς καταφεύγουσι θεούς αίροντες», δηλαδή όπως οι τραγικοί ποιηταί, οι οποίοι, όταν δεν μπορούν να εύρουν άλλη διέξοδο, καταφεύγουν εις τα θεατρικά

μηχανήματα, με τα οποία εμφανίζουν επί της σκηνής τους θεούς μετεώρους, οι οποίοι, με την υπεράνθρωπο δύναμή των, δίνουν την επιθυμητή λύση.

Αλκυονίδες ημέραι:

Αι ηλιόλουστοι και μετά νηνεμιών ημέραι του χειμῶνος περί τα μέσα Ιανουαρίου περίπου. Επεκράτησε δε αι θαυμάσιαι αταϊ ημέραι να λέγονται «Αλκυονίδες», εκ του ονόματος της Αλκυόνης, θυγατρὸς, κατά την μυθολογία του Αϊόλου, κυβερνήτου των ανέμων. Η Αλκυόνη τιμωρηθεΐσα δι' ασέβεια προς τον Δία, μετεμορφώθη εις το πτηνό «Αλκυών» και κατεδικάσθη να επῶάζει κατά τον χειμῶνα, αντί της ανοιξεως. Επειδὴ ὁμως το θαυμάσιο αυτό πτηνό αποθέτει τα ῶά του εις τας ὄχθας των ποταμῶν και τους παρά την θάλασσα βράχους, ὅπου τα κύματα του χειμῶνος παρασύρουν τα ῶά και τους νεοσσούς, παρεκάλεσε τον Δία να την συγχωρήσει· αυτός δε διέταξε τον Αϊόλο να διακόπτει περί τις 14 ημέρες τους ισχυρούς του ανέμους δια να επῶάζει. Η έκφραση μεταφορικῶς σημαίνει ἡρεμο, γαλήνιο και ευτυχή βίο.

Ένας καλὸς τρόπος για να είσαι ευτυχῆς, είναι να απλώνεις γύρω σου παντού και χωρίς κανόνα, ὅπως η ἀράχνη, ένα μεγάλο δίκτυ ἀγάπης, ὅπου να πιάνεται καθετί που περνά: μια γρηά, ένα παιδί, ένας υπηρέτης...

1. ΤΟΛΣΤΟΪ (Από το ημερολόγιό του, «Παναθήναια», 1910)

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΟΚΙΜΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ

ΧΑΡΑΛ. ΜΠΑΡΑΚΛΗ

Α. Από την αρχαία Ελληνική διάνοηση

Σοφοί αυτοί που υποτάσσονται στη Μοίρα

ΑΙΣΧΥΛΟΥ (Προμηθεύς Δεσμώτης 936)

(Οι προσκυνούντες την Ἀδράστειαν σοφοί)

Ἔργο του γενναίου караβοκύρη είναι να προσαρμόζεται στις μεταβολές των ανέμων και του σοφού ανθρώπου στις αλλαγές της τύχης.

ΑΡΙΣΤΩΝΥΜΟΥ (Ανθολόγιο Στοβαίου Γ, 40)

(Κυβερνήτου μὲν ἔργον ἀγαθοῦ εἰς τὰς τῶν πνευμάτων μεταβολὰς ἀρμόσασθαι, ἀνδρὸς δὲ σοφοῦ πρὸς τὰς τῆς τύχης)

Στους χειμάρρους που φουσκώνουν το χειμώνα, ὅσα δέντρα υποχωροῦν σώζουν τα κλαδιά τους· ὅμως αὐτά που φέρουν ἀντίσταση, χάνονται ἀπ' τις ρίζες.

ΣΟΦΟΚΛΗ (Αντιγόνη 712-714)

(Ὅρᾳ παρά ρεῖθροισι χειμάρροισι ὅσα δέντρων ὑπέικει, κλώνας ὡς ἐκσώζεται, τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόπρεμν' ἀπόλλυται)

Ν' ἀνέχεσαι τη μεταβολή της Μοίρας σου. Πλεύσε ὅπως πηγαίνει το κύμα κι ὅπως τα θέλει η Μοίρα. Μη βάζεις τον εαυτό σου ἀντίθετα στο κύμα.

ΕΥΡΥΠΙΔΗ (Τρωάδες, 101-103)

(Μεταβαλλομένου δαίμονος ἀνέχου. πλεῖ κατά πορθμόν, πλεῖ κατά δαίμονα, μηδὲ προσίστω πῶραν βιότου)

*

Μην αγωνίζεσαι για πράγματα αθεράπευτα, γιατί τον πόνο μονάχα μεγαλώνεις.

ΘΕΟΓΝΙ (Ανθολ. Στοβαίου ΡΚΔ, 9)

(Μηδὲ σύ γ' ἀπρήκτοισιν ἐπ' ἔργμανσιν ἄλγος ἀέξων ἐχθαι)

Το πεπρωμένο πρέπει να υπομένει κανένας όσο το δυνατό πιο εύκολα, μια και γνωρίζει ότι είναι ακαταμάχητη η δύναμη της ανάγκης.

ΑΙΣΧΥΛΟΥ (Προμηθεύς Δεσμώτης 103-105)

Πην πεπρωμένην δὲ χρῆ
αἴσαν φέρειν ὡς ῥᾶστα, γινώσκονθ' ὅτι
τό τῆς ἀνάγκης ἔστ' ἀδήριτον σθένος).

Το πιο καλό που έχουμε να κάνουμε στις συμφορές μας, είναι να παραμένουμε όσο γίνεται περισσότερο ήρεμοι και να μην αγανακτούμε. Δεν αξίζει κανένα από τ' ανθρώπινα να του αποδίδουμε πολύ μεγάλη σημασία.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Πολιτεία 604 B-C)

(Ὅτι κάλλιστον ὁ,τι μάλιστα ἡσυχίαν ἄγειν ἐν ταῖς ξυμφοραῖς καὶ μὴ ἀγανακτεῖν... οὔτε τι τῶν ἀνθρωπίνων ἄξιον ὄν μεγάλης σπουδῆς).

Εἶναι φοβερό να τα βάλει κανείς με το Θεό και με την τύχη.

Μενάνδρου (Γνώμαι μονόστιχοι 247)

(Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἔστι καὶ τύχη)

Ὅσες συμφορές έχουν οι άνθρωποι από θεϊκή τύχη, όποια τύχη σ' ακολουθεί, αυτήν να υποφέρεις και να μην αγανακτεῖς. Πρέπει δε να τις θεραπεύεις όσο μπορείς.

ΠΥΘΑΓΟΡΑ (Χρυσά έπη, 17-19)

(Ὅσα δὲ δαιμονίασι τύχαις βροταὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
ἦν ἂν μοῖραν ἔχης, ταύτην φέρε μῆδ' ἀγανάκτει,
ἰᾶσθαι δὲ πρέπει καθόσον δύνη).

Β'. Από το βιβλίο του Χ. Θεοδορίδη «Επίκουρος», Αθήνα 1954, σελ. 363-364.

Ένας ύμνος του Κλεάνθη, του μαθητή και διάδοχου του Ζήνωνα, λέγει:

Οδήγησέ με Δία κι εσύ πεπρωμένο εκεί που μ' έχετε ταγμένο. Θα σας ακολουθήσω αδίσταχτος. Γιατί, κι αν δεν το θελήσω, θ' αναγκαστώ ν' ακολουθήσω, μόνο που θα μείνω με την κακία μου.

(Επικτήτου, Εγχειρίδιο, LIII)

(Άγου δέ μ' ὦ Ζεῦ, καί σύ γ' ἡ πεπρωμένη
 ὄποι ποθ' ὑμῖν διατεταγμένος
 ὡς ἔψομαι γ' ἄοκνος· ἦν δέ γε μὴ θέλω
 κακός γενόμενος, οὐδέν ἤττον ἔψομαι)

Ο Σενέκας μας έσωσε μια μετάφραση του Κικέρωνα που κατάντησε παροιμία: Εκείνον που θέλει, οι μοίρες τον οδηγούν, εκείνον που δεν θέλει, τον σέρνουν (*docunt volentem fata, nolentem trahunt*) (St. v. fr. 1 527)

Γ'. Από τη λαϊκή μας σοφία

– Και τα καλά δεχόμενα,
 και τα κακά δεχόμενα.

– Σ' αυτό τον κόσμο ούλα τα πράγματα είναι μικρά κι ο χρόνος τα μεγαλώνει· και μόνο ο πόνος είναι μεγάλος, μα ο χρόνος τονε μικραίνει (Κρήτης)

– Όταν θέλεις να παρηγορηθείς, βλέπε τον χειρότερό σου κι όχι τον καλλίτερό σου.

– Ο θεός που δώνει το ντέρτι, δώνει και το ντερμάνι. (Μέσα Μάνης)

(Ντέρτι: ψυχικός πόνος, βάσανο. Ντερμάνι: δύναμη για αντίσταση, αντοχή)

– Η ψυχή όταν είναι γερή, όλα έρχονται στη θέση τους (Φαράσων Μ. Ασίας)

– Όσα μας παίρνει ο Θεός, είν' από τα δικά του.

– Ο Θεός τη δουλειά του κι εμείς τη δουλειά μας.

(Ο Θεός δίνει τις δοκιμασίες, οι άνθρωποι όμως πρέπει να αγωνίζονται και να τις ξεπερνούν).

– Τα ως δε θέλεις γίνονται, θέλετε και ως γίνονται.

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΗ ΚΕΙΠΛΕΡ

(1571–1630)

ΑΠΟΔΟΣΗ Π.Δ.Α.

Πριν να εγκαταλείψω αυτό το τραπέζι πάνω στο οποίο έκανα όλες μου τις έρευνες, δεν μου μένει παρά να σηκώσω τα μάτια μου και τα χέρια μου στον ουρανό και να απευθύνω την ταπεινή μου προσευχή στον Δημιουργό κάθε φωτός.

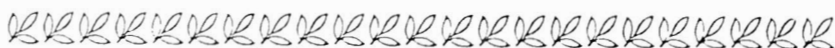
Ως Συ, που διαχέεις τα υπέροχα φώτα σ' όλη τη φύση και υψώνεις τους πόθους μας έως το θείο φως της χάρης Σου, ώστε κάποια μέρα να έρθωμε στο αιώνιο φως της δόξας Σου, σ' ευχαριστώ Κύριε και Δημιουργέ, για όλες τις χαρές που δοκίμασα ενώ βρισκόμουν σε έκσταση παρατηρώντας το έργο των χειρών Σου. Να που τώρα τέλειωσα αυτό το βιβλίο που περιέχει τον καρπό του έργου μου και για να το συντάξω χρησιμοποίησα όλη την ευφυΐα που μου έδωσες Χάρισμα.

Διακήρυξα την μεγαλειότητα των έργων Σου, εξήγησα τις αποδείξεις στο μέτρο που το πεπερασμένο πνεύμα μου, μου επέτρεψε να αγκαλιάσω το άπειρο Σύμπαν. Αλλά αν συνέβη ώστε εγώ, άθλιο σκουλίκι, που γεννήθηκα και ανατράφηκα στην αμαρτία να είπα κάτι ανάξιο Σου, δείξ' το μου ώστε να το σβύσω.

Κάνε μου αυτή τη χάρη: Το έργο που μόλις τελείωσα να είναι ανίκανο να προξενήσει κακό, αλλά αντίθετα να συμβάλει στη δόξα Σου και στη σωτηρία των υιχών.

ΕΓΓΥΑ, ΠΑΡΑ Δ' ΑΤΑ

Αρχαίο απόφθεγμα, το οποίο μαζί με τα δύο άλλα «γνώθι σαυτόν» και «μηδέν άγαν», ήσαν γραμμένα στο ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς. Και τα τρία αποτελούν την πολυθρύλητο τριάδα ρήσεων σοφίας. Η ερμηνεία του γνωμικού είναι: Κοντά στην εγγύηση είναι και η συμφορά. (Έγγυα, πάρα δ' άτα).

ΑΙ ΘΥΣΙΑΙ

ΤΟΥ Κ. ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Τόσον εις την αρχαιότητα όσον και μεταγενέστερα αι θυσίαι ζώων προς τους θεούς ήσαν πολύ προσφιλείς εις τους ανθρώπους. Οι άνθρωποι εθυσίαζαν ζώα δια να εξευμενίσουν τους θεούς αδιαφορώντας ότι φονεύουν αθώα πλάσματα τα οποία ουδόλως ηδύνατο να αντισταθούν.

Εξαιρέσεις του κανόνος τούτου ήτο η διδασκαλία του Πυθαγορισμού ο οποίος εσέβετο κάθε ζωντανό ον και αντετίθετο προς τας διατάξεις λατρείας των πλείστων λαών. Όταν παντού εκτελούντο ομαδικαί ζωοκτονίαι επί των βωμών, η διαταγή του Διδασκάλου ήτο μη θυσιάζεις χωρίς άλευρον. Αι προσφοραί ήσαν ομοιώματα ζώων εξ αλεύρου. Δεν έχομεν δικαιώματα επί της ζωής των ζώων διότι αυτά έχουν φυσικήν συγγένειαν προς τον άνθρωπον.

Εις τον ναόν της Δήλου προ του βωμού του Απόλλωνος Γεννήτορος αι προσφοραί δια θυσίας εγένοντο δεκταί μόνον από πλακούντες αλεύρου σίτου ή κριθής. Καθ' όλην την διάρκειαν της ζωής του ο Πυθαγόρας εξεδήλωνε συμπάθειαν προς τα ζώα, οι συγγραφείς δε ανέφεραν ότι επετέλεσε και διάφορα θαύματα. Εις την Ολυμπίαν διέταξε έναν αετό να καθίσει επί του ώμου του. Εις τον Τάραντα ωμίλησεν εις το αυτί ενός βοδιού και του συνέστησε να μη διασχίσει αγρόν σπαρμένον με κνάμους.

Τα ζώα ηγαπώντο και επροστατεύοντο και εις Αίγυπτον. Ο Ηρόδοτος μας διηγείται πενθίμους εκδηλώσεις των Αιγυπτίων κατά τον θάνατον ενός σκύλου ή μιας γάτας.

Ο άγιος Φραγκίσκος της Ασίζης ακολούθησε το παράδειγμα του Πυθαγόρα, η συμπάθεια του οποίου παρετείνεται και μέχρι του φυτικού βασιλείου: συνεβούλευε τους μαθητάς του να μην ξερριζώνουν φυτά άνευ σοβαρού λόγου.

Τόσον ο Ιάμβλιχος όσον και ο Πορφύριος καταφέρονται εναντίον εκείνων που συνεχίζουν να θυσιάζουν ζώα, διότι ως εμφανάζοντο γίνονται αρεστοί εις τους θεούς, οι οποίοι θεοί, προσέφεραν αυτήν ταύτην την ζωήν εις τα ζώα.

Αυτή είναι η διδασκαλία του Τάγματος επί των θυσιών, η οποία μας παρέχει νομολογία της καρδιάς και του λόγου, εις τας οποίας δυστυχώς οι νεώτεροι κωφεύουν και λησμονούν.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΜΑ

Ο ισορροπιστικός νόμος του Κάρμα (Αιτιατού), όπως εκτίθεται στις Γραφές των Ινδών, είναι δράσεις και αντιδράσεις, αιτία και συνέπεια, σπορά και συγκομιδή. Κατά το διάστημα της φυσιολογικής του υπάρξεως, κάθε άνθρωπος, με τις σκέψεις και τα έργα του, δημιουργεί τη Μοίρα του, αυτό δηλαδή που αργότερα θα ονομασθεί «πεπρωμένον»...

● Έμερσον είχε γράψει: «Ο κόσμος είναι μία μαθηματική εξίσωση. Όπως και αν την στρέψει κανείς, θα ισορροπήσει. Κάθε μυστικό αποκαλύπτεται, κάθε έγκλημα τιμωρείται, κάθε αρετή ανταμείβεται και κάθε αδικία επανορθώνεται...»

Όταν εννοήσει κανείς ότι το Κάρμα (Αιτιατόν) είναι ένας νόμος δικαιοσύνης, τον οποίον επροκάλεσαν οι αδικίες της ζωής, θα αισθανθεί ότι μειούται η δυσφορία και η διαμαρτυρία της διανοίας του εναντίον του Θεού και των ανθρώπων.

Η. ΓΙΟΓΚΑΝΑΝΤΑ (Η αυτοβιογραφία ενός γιόγκι, σελ. 343)

*

Στους αόρατους κόσμους το καλό και η ευχαρίστηση, το κακό και η θλίψη, είναι οι δύο φανερές όψεις μιας και της αυτής αρχής, και είναι αυτό που αποκαλείται Κάρμα.. Στην κυριολεξία της η λέξη σημαίνει «πράξη» και σε προέκταση τον πόνο, σαν καρμικής συνέπειας της κακής πράξης. Η συνέπεια αυτή, η «άλλη όψη» της πράξης, μπορεί να μη φανερωθεί αμέσως κατά τη διάρκεια της παρούσης ζωής, αργά ή γρήγορα όμως θα κάνει την εμφάνισή της και ο δράστης θα νοιώσει με πόνο τα νύχια της να γαντζώνονται επάνω του.

Ένα αποτέλεσμα που παράγεται στον υλικό κόσμο μας, μια συνέπεια που την αισθάνεται η φυσική μας συνείδηση, δεν είναι παρά η τελική κατάληξη μιας αιτίας, που είχε ενεργήσει στο παρελθόν. Είναι η ωρίμανση ενός καρπού.

ANNIE BESANT (Ο εσωτερικός χριστιανισμός, μετάφρ. Αιμ. Ίβου, σελ. 216)

*

Καρδιά ταλαίπωρη, κι εσύ ψυχή μου, πόσα κακά έχεις ξεπληρώσει!

ΕΥΡΗΠΙΑΗ (Ορέστης, 466-467)

*(Ὡ τάλαινα καρδιά, ψυχή τ' ἐμή,
ἀπέδωκ' ἀμοιβάς οὐ καλὰς).*

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Από την «ΩΓΥΓΙΑ Ή ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ» του Α. Σταγειρίτη, τόμος Α, κεφ. 10, Βιέννη 1815

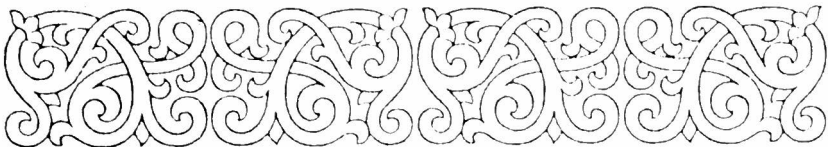
Οι Έλληνες είχαν μέγα σέβας και μεγαλητέραν ελπίδα εις την ενέργειαν της προσευχής και ικεσίας· όθεν δεν μετεχειρίζοντο επιχείρημα ή έργον πριν προσευχηθώσι. Αι δε προσευχαί ελέγοντο ευχαί, δεήσεις, ικεσΐαι... Εκτός δε των ιδιαίτέρων προσευχών, είχαν αι πόλεις και κοινάς δεήσεις, δια όλην την πόλιν· ως οι Αθηναίοι προσηύχοντο κοινώς δια την ευτυχίαν της πόλεως.(...)

Συνήθως δε προσηύχοντο ιδιαίτέρως δις την ημέραν, το πρωΐ και εσπέρας· και το μεν το πρωΐ προσηύχοντο εις τους Θεούς, το δ' εσπέρας εις τους Ήρωας και Ημιθέους. Κατ' άλλους δε τρις την ημέραν· και η προσευχή εγένετο προς τον Ήλιον· οίον το πρωΐ προς ανατολάς, την μεσημβρίαν προς νότον, και το εσπέρας προς την δύσιν· και ότε προσηύχοντο εις τους Ουρανίους Θεούς, ύψωναν τας χείρας άνω.(...)

Όσοι κατέφευγον ως ικέται εις τους θεούς, είχαν καταφυγήν τα άσυλα, Ναούς, βωμούς και τα λοιπά· έστεφον πρώτον τους βωμούς με άνθη, έπειτα προσηύχοντο.

Κάμεις καλό, κάμεις κακό, θά'ρθει γυρεύοντάς σε.

Λαϊκή παροιμία

ΑΔΕΛΦΟΣΥΝΗ

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Έχει διακηρυχθή –ορθώτατα– επί του ιδεολογικού πεδίου, η παγκόσμια αδελφοσύνη όλων των ανθρώπων, χωρίς διακρίσεις φυλής, εθνικότητας, τάξεως, φύλου, πίστεως, ανεξαρτήτως όλων των περιστάσεων, ιδεολογιών και προκαταλήψεων, που χωρίζουν σήμερα τους ανθρώπους και δημιουργούν το μίσος, τη διχόνοια, την καχυποψία, τη δυσπιστία, τον πόλεμο. Η αδελφοσύνη της ζωής είναι ένα γεγονός, αδιάφορον εάν οι ατελείς άνθρωποι το αντιλαμβάνονται ή όχι και μέσα στην παχυλή άγνοιά τους εχθρεύονται αλλήλους ή δυσπιστούν προς αλλήλους, διότι δεν έχουν κατανοήσει το μέγα γεγονός της αδελφοσύνης.

Είναι βεβαίως αρκετοί εκείνοι, οι οποίοι σέβονται την ιδέα της αδελφοσύνης και την θεωρούν σαν ένα υψηλό ιδανικό, σαν ένα ωραίο μακρινό όνειρο, σαν ένα αφηρημένο ιδεώδες, προς το οποίο πρέπει να κατατείνουν οι προηγμένοι στον πολιτισμό και την ηθική ζωή άνθρωποι. Αλλά αυτό καθόλου δεν αρκεί. Η αδελφοσύνη δεν πρέπει να παραμείνη στη σφαίρα του ιδανικού. Πρέπει να καταστή ζωντανή και πάλλουσα πραγματικότητα. Πρέπει να τεθή με σοβαρότερο τρόπο σε εφαρμογή στην καθημερινή ζωή, στην πρακτική ζωή της συμπεριφοράς προς το περιβάλλον, προς όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους, προς τους οποίους βρισκόμεθα ή δεν βρισκόμεθα σε επαφή.

Η Δρ Άννη Μπέζαντ, η περίφημη Πρόεδρος της Θεοσοφικής Εταιρίας, είχε πει: «Θα γίνετε μεγάλοι αλχημιστάι, αν μετουσιώσετε την άγνοια σε σοφία, το μίσος σε δρώσα αγάπη, την υποψία σε εμπιστοσύνη, τη χωριστική αλαζονεία σε ειλικρινή συντροφικότητα».

Οι άνθρωποι, από μακρότατα έτη, επήραμε το δρόμο της διαιρέσεως, της υπερφαλαγγίσεως των άλλων, του ανταγωνισμού και του αλληλοσπαραγμού. Είναι ένα στάδιον απαραίτητον ίσως για τα πρώτα βήματα του ατομικοποιημένου βίου, για τα πρώτα βήματα της ανθρωπότητας, ευρισκομένης στην πρωτόγονο κατάστασή της. Αλλά σε τι αδιέξοδο μας έφερε! Το μίσος, ο χωρισμός, οι διακρίσεις, οι αντιθέσεις, οι καχυποψίες επροξένησαν αφάνταστα δεινά στους ανθρώπους. Εγέννησαν τον πόλεμο, τον αλληλοσπαραγμό και τη βία. Την οδύνη και τον πόνο. Το μοναδικό αποτελε-

σματικό φάρμακο για την κακοδαιμονία της ανθρωπότητας είναι η κατανόηση και η αγάπη. Η συγκατάβαση και η αδελφοσύνη.

Ο συνεργάτης της Μπέζαντ Κάρολος Λεντμπήτερ είχε πει: «Τα δεινά στον κόσμο προέρχονται από έλλειψη αγάπης και αδελφικότητας. Αν ο άνθρωπος μάθαινε να αγαπά και να παίρνει την αδελφική στάση, όλα τα δεινά θα σταματήσουν και θα ανατείλει ο χρυσός αιώνας».

Οι πρεσβύτεροι αδελφοί της ανθρωπότητας, οι μεγάλοι Μύσται και Διδάσκαλοι, εκήρυξαν όχι τον ανταγωνισμό και τη βία, αλλά την ευδοκία και την αγάπη.

«Αγαπάτε τους εχθρούς υμών, ευλογείτε τους καταρωμένους υμάς, καλώς ποείτε τους μισούσιν υμάς και προσεύχεσθε υπέρ των διωκόντων υμάς» εκήρυξε ο Θεάνθρωπος κατά την επί του όρους ομιλίαν του.

«Εντολήν καινήν δίδωμι υμίν ίνα αγαπάτε αλλήλους» είπεν ο Ιησούς προς τους Μαθητάς του, ολίγον πριν ανεβή στον Γολγοθά.

«Ουκ ένι Ιουδαίος ουδέ Έλλην, ουκ ένι δούλος ουδέ ελεύθερος, ουκ ένι άρσεν και θήλυ», εκήρυξε ο Απόστολος των Εθνών.

«Αγαπώμεν αλλήλους, ότι η αγάπη εκ του Θεού έστι, και πας ο αγαπών εκ του Θεού γεγέννηται» edίδαξεν ο προσφιλέστερος των Μαθητών του Ναζωραίου.

«Στο μίσος να αποκρίνεσθε με αγάπη» και «Μην κάνεις σε άλλους ό,τι δεν θέλεις να σου κάνουν» εκήρυξε ο αρχαιότατος Λάο-Τσε.

«Σ' εκείνον που αναίτια μου προξενεί κακό, θ' απαντήσω περιβάλλοντάς τον με την ανεπιφύλακτη αγάπη μου. Όσο περισσότερο κακό θα μου κάνει, τόσο περισσότερο καλό θα του ανταποδίδω. Ποτέ το μίσος δεν καταστέλλεται με το μίσος, αλλά με την αγάπη» edίδαξεν «ο μεγάλος φωτισμένος» ο ειρηνικός Βουόδας. Και είπε ακόμη: «Επειδή το μίσος είναι πηγή δυστυχίας για την ανθρωπότητα, ο σοφός δεν γνωρίζει το μίσος».

Οι σοφοί Μύσται όχι μόνον εκήρυξαν – διότι το απλό κήρυγμα δεν θα είχε καμιά αξία – αλλά και εφάρμοσαν την αγάπη, την ταπεινότητα, την αδελφοσύνη. Ο πραγματικώς μεγάλος έζησε πάντα για τους άλλους, εργάστηκε και εμόχθησε για τους άλλους. Το ατομικό του μεγαλείον επήγασε όχι από την προσοχή για την προσωπική του πρόοδο, την προβολή και την αναγνώριση, αλλά από την ανιδιοτέλεια και την έλλειψη ενδιαφέροντος και φροντίδος για το άτομό του.

Η Έλενα Π. Μπλαβάτσκι, ιδρύτρια της Θεοσοφικής Εταιρίας, είχε πει: «Να δρέπουμε στον δρόμο μας τα ρόδα, με σκοπό να προ-

σφέρωμε το άρωμά τους στους άλλους και να κρατούμε τ' αγκάθια για τον εαυτό μας, αν είναι ανάγκη να στερηθή άλλος για να χαρούμε εμείς τη μυρωδιά τους».

Όλοι γνωρίζομε αόριστα και συγκεχυμένα ότι η αδελφοσύνη της ζωής υπάρχει. Οι θρησκείες τη διδάσκουν, οι μεγάλοι άνθρωποι την εφαρμόζουν. Οι πρεσβύτεροι αδελφοί της ανθρωπότητας μας λένουν ότι το πρώτο βήμα για την οριστική λύση των προβλημάτων μας, των ιδικών μας και των άλλων, είναι να δεχθούμε την αδελφοσύνη και να την πραγματοποιήσωμε σε όλες τις περιστάσεις του καθημερινού βίου. Τότε θα ιδούμε τον κόσμο με καινούργια μάτια. Τότε θα παύση να μας κατατρώνη το σαράκι της ζηλοτυπίας. Τότε ο δαίμων του εγωϊσμού θα καταρρεύση. Τότε η αγάπη θα γεννηθή στην ψυχή μας. Η αγάπη, η οποία θα κατακαύση όλα τα ταπεινά στοιχεία και θα μας αναγεννήση σε μια καινούργια ζωή, τη ζωή του απελευθερωμένου Ανθρώπου. Του ανθρώπου που δεν ρίχνει τη σκιά του επάνω στους άλλους, που δεν επιθυμεί να τους εκμεταλλευθή, που δεν θέλει να τους πιέση ή να τους παρασύρη.(...)

Με την πραγματοποίηση της αδελφοσύνης στις καθημερινές σχέσεις μας, η κυριαρχία του απατηλού διαρκώς θα λιγοστεύη και θα έλθη στιγμή όπου, αν και θα ζούμε μέσα στον χρόνο, η ψυχή μας και ολόκληρο το Είναι μας θα κατοική στο Αιώνιον. Αν και θα ζούμε στον κόσμο της απατηλότητας και της πλάνης, ανάμεσα από την ομίχλη του κόσμου τούτου, η Αλήθεια θα οδηγή τα βήματά μας, και το φως της θα ανατείλη στη ζωή μας σαν ακτινοβόλος ήλιος.

Όλες οι μισαλλόδοξες διαφορές που χωρίζουν τους ανθρώπους, φυλή, έθνος, τάξη, φύλο, θρησκεία, ιδεολογία, είναι επιφανειακές. Είναι τα χρωματιστά γυαλιά που φορούμε σαν μέλη μιας φυλής, ενός έθνους, μιας τάξεως, ενός φύλου, μιας θρησκείας, μιας ιδεολογίας, τα οποία μας κάνουν να βλέπωμε τα πράγματα όχι όπως στην πραγματικότητα είναι, αλλά χρωματισμένα από τα γυαλιά που φορούμε. Οι διαφορές αυτές επιφανειακές και επουσιώδεις, αποτελούν αντιθέσεις μέσα στη σχετικότητα του χρόνου και των περιστάσεων. Είναι όμως αρμονία, αν τις θεωρήσουμε από τη σκοπιά του Αιωνίου, του Αληθινού. Οι αντιθέσεις είναι φυσιολογικές και αποτελούν ποικιλίες και είναι ευχάριστες, όταν γεννούν την αγάπη και όχι το μίσος.

Εάν κατορθώσωμε να διακρίνωμε τι κρύβεται πίσω από την επιφάνεια των πραγμάτων, εάν κατορθώσωμε να κρίνωμε τους ανθρώπους σύμφωνα με την πραγματική τους αξία και όχι με την

επιφανειακή τους εμφάνιση, τότε η ανταγωνιστική ιδέα και η εχθρική διάθεση υποχωρούν και γεννιέται η κατανόηση. Οι διαφορές παύουν να έχουν σημασία. Όλοι είναι συνάνθρωποι και δεν σημαίνει τίποτα σε ποια φυλή ή σε ποιο έθνος ή σε ποιο φύλο ανήκουν. Ποια θρησκεία ή ποια πίστη ή ποια ιδεολογία έχουν. Είναι δικαίωμά τους αναφαίρετο να σκέπτονται όπως θέλουν, αφού και εμείς σκεπτόμεθα όπως θέλομε. Η παγκόσμια διακήρυξη του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα αναγράφει: «Ο ευγενέστερος πόθος του ανθρώπου είναι η δημιουργία ενός κόσμου, όπου οι άνθρωποι θα είναι ελεύθεροι να εκφράζονται και να πιστεύουν, απελευθερωμένοι από τον φόβο και την αθλιότητα».

Όταν γεννηθή η κατανόηση, θα παύσωμε να καταδικάζωμε όσους ακολουθούν δρόμους διάφορους από τον δικό μας, ούτε θα διατηρούμε την αίσθηση της ανωτερότητας, που προέρχεται από την πεποίθηση ότι οι δικές μας απόψεις είναι τελειότερες και δικαιότερες. Θα ανεχώμεθα, αντί να καταδικάζωμε και θα παραμένωμε ψυχραιμοί αντί να εκφράζωμε εχθρική κρίση. Θα κατανοούμε ότι η ορθή κρίση δεν είναι αποκλειστικό δικό μας προνόμιο. Η αλήθεια είναι πολύεδρη. Δεν πρέπει να περιοριζώμεθα στη θεώρηση μιας μόνον έδρας. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν έχομε το δικαίωμα της κρίσεως και του σχηματισμού ιδίας γνώμης επάνω σε όλες τις απόψεις. Δεν σημαίνει καθόλου επιδοκιμασία ή παραδοχή κάθε απόψεως. Πρέπει να διατηρούμε πάντοτε την ελευθερία της σκέψεώς μας και την ελευθερία να αποδοκιμάζωμε ό,τι χρειάζεται αποδοκιμασία. Αλλά η κρίση μας γι' αυτό να λειτουργήση ανεπηρέαστα, να λειτουργήση χωρίς προκατάληψη, χωρίς μεροληψία, χωρίς αγανάκτηση. Να λειτουργήση με κατανόηση και χωρίς να λείπη ποτέ η αγάπη για το άτομο που σκέπτεται διαφορετικά από μας.

Πρέπει να μάθωμε να διακρίνωμε την Ενότητα μέσα στην πολυπλοότητα. Το Αιώνιο μέσα στη ροή του χρόνου. Τη μοναδική ζωή που ζωογονεί τις διάφορες μορφές. Να αντιληφθούμε πόση λίγη σημασία έχει η διάκριση των φυλών, των εθνών, των τάξεων, του φύλου, των πίστεων, των ιδεολογιών.

Σε οποιαδήποτε φυλή, σε οποιοδήποτε έθνος, σε οποιαδήποτε ιδεολογία και αν ανήκωμεν, έχομε την υποχρέωση και το συμφέρον να αναπτύζωμε την κατανόηση, να αναπτύζωμε την ανοχή, να αναπτύζωμε την αδελφοσύνη. Έτσι θα γίνωμε εργάτες του ανθρωπισμού και του πολιτισμού, της ευτυχίας και της ειρήνης. Έτσι θα συντελέσωμε για να αναπτυχθή και να εξαπλωθή η αρμονία και η αγάπη.

Ο φιλόσοφος Νιλακάντα Σρι Ραμ λέγει: «Δεν μπορεί να υπάρξει ελευθερία για την ψυχή, παρά μόνο σε μια κατάσταση αρμονίας, που θα έχει πραγματοποιηθεί με την αδελφότητα. Αδελφότης είναι η μόνη αληθινή, άγνή, ελεύθερη και ισορροπημένη σχέση μέσα στη ζωή».

Ο αείμνηστος αδελφός μας και Διδάσκαλός μας Αντ. Αδριανόπουλος είχε πει: «Όστις επιθυμεί να ευρίσκεται εν αρμονία προς τον Θεόν, πρέπει να ευρίσκεται εις σχέσεις αρμονικάς προς όλα τα όντα. Όστις αγαπά τον Θεόν, πρέπει να αγαπά όλα τα όντα».

Ο αείμνηστος επίσης αδελφός μας και πρεσβύτερος όλων Διδάσκαλός μας Σπυρ. Νάγος είχε πει: «Όπου υπάρχει αγάπη, από εκεί εκπορεύεται και το φως».

Πρέπει να διακρίνωμε τα πράγματα όπως είναι κατά βάθος, όπως είναι στην ουσία τους, όπως είναι στην πραγματικότητα, και να προσπαθούμε να διαπλάσωμε συνεχώς την επιφανειακή όψη σύμφωνα με τη βασική πραγματικότητα. Να θεωρήσωμε την αδελφοσύνη σαν γεγονός και να εργασθούμε για να εναρμονίσωμε τον ιδικό μας βίο, αλλά και ολόκληρο τον κόσμο, σύμφωνα με το γεγονός της αδελφοσύνης. Να μη λησμονούμε εκείνο που τόσο χαρακτηριστικά είπε ο Καζαντζάκης: «Εγώ, εγώ μονάχος μου, έχω χρέος να σώσω τη γη. Αν δεν σωθή, εγώ φταίω».

Να παραμερίσωμε όλες τις διαφορές, που χωρίζουν σήμερα τους ανθρώπους, ενώ δεν έχουν καμιά ουσιαστική σημασία. Να μη ενθαρρύνωμε, ούτε να δικαιολογούμε μια συνήθεια, επειδή έχει παλαιά την καταγωγή, ούτε μια πεποίθηση επειδή την έχουν πολλοί και είναι γενικώς αποδεκτή. Να εξετάζωμε και να κρίνωμε τα πάντα ανεπηρέαστα, με ελεύθερη σκέψη, προσπαθώντας να ανακαλύψωμε πού είναι η αλήθεια, πού βρίσκεται το δίκαιον.

Σταθερό και αλάνθαστο γνώμονα μπορούμε να έχωμε σε κάθε περίπτωση τη συμφωνία με την Αδελφοσύνη. Ό,τι συμφωνεί με την Αδελφοσύνη είναι δίκαιο και αληθινό. Ό,τι δεν συμφωνεί είναι λανθασμένο. Πιθανόν να κάμωμε λάθη. Το πλανάσθαι είναι ανθρώπινον. Η κρίση μας, εφ' όσον δεν έχομε φθάσει στη Σοφία, δεν μπορεί παρά να είναι σχετική. Δεν μπορεί να είναι απόλυτη και αλάνθαστη. Αρκεί να είμεθα πρόθυμοι να διορθώσωμε τα σφάλματά μας. Να είμεθα έτοιμοι να δεχθούμε μια πληρέστερη φώτιση. Αν είμεθα ειλικρινείς στην αναζητήσή μας της ορθής κρίσεως, η φώτιση θα μας έλθη ασφαλώς και πιθανόν να φέρη καταπληκτικά αποτελέσματα. Να μη φοβούμεθα μια πληρέστερη γνώση. Να μη φοβούμεθα την αλλαγή της γνώμης μας. Να ποθούμε άπληστα την Αλήθεια. Να μη διστάζωμε να αναθεωρήσωμε τις

προσφιλέστερες πεπειθήσεις μας, εάν και όταν μας το υπαγορεύσει η αγάπη της αλήθειας και της αδελφοσύνης. «Φίλος μεν Πλάτων, φίλτερά δε αλήθεια».

Ένας Διδάσκαλος είχε πει: «Κρατάτε γερά ό,τι κρατάτε, όχι όμως τόσο γερά, που να μη μπορήτε να χαλαρώσετε το σφίξιμό σας για την αγάπη μιας πληρέστερης πραγματικότητας. Μέσα στο σχετικό σκοτάδι σας παραμονεύει το φως και προσέξτε να μη νομίσετε ότι το άστρο, που φωτίζει τον δρόμο σας με τις αδύνατες ακτίνες του, σας δίνει όλο το φως που χρειάζεσθε. Άλλα άστρα, λαμπρότερα, θα ανατείλουν και κάποτε ο ήλιος της τελείας αδελφοσύνης θα λάμψη στη ζωή όλων μας με το αγνότερο φως του».

Η αδελφοσύνη δεν έχει μόνον θεωρητικό χαρακτήρα. Έχει ποικίλες εφαρμογές στον καθημερινό βίο. Προσφέρει την ευτυχία της αγάπης και τη χαρά της υπηρεσίας. Το αγαπάν και το υπηρετείν είναι εφαρμογές στον πρακτικό βίο της αντιλήψεως της αδελφοσύνης. Και είναι ανεξάντλητη η *ευτυχία της αγάπης*, διότι όσο περισσότερο αγαπάς τόσο περισσότερο ευτυχής γίνεσαι. Και είναι ανεξάντλητη η χαρά της υπηρεσίας, διότι όσο περισσότερο υπηρετούμε, όσο περισσότερο βοηθούμε τους άλλους, τοσον αισθανόμεθα την ανάγκη να υπηρετούμε και να βοηθούμε σε ευρύτερο κύκλο. Η αλαζονεία, η διαίρεση, η αίσθηση της ανωτερότητας, ο εγωϊσμός, η τάση προς καταπίεσιν υποχωρούν και εξαφανίζονται, για να παραχωρήσουν τη θέση τους στην αντίληψη της αδελφοσύνης και στις εκδηλώσεις της στον πρακτικό βίο, όταν γίνονται με πλήρη ανιδιοτέλεια.

Ο Αλβέρτος Σβάϊτσερ είπε: «Κάνετε κάτι για κείνους που έχουν ανάγκη από βοήθεια, χωρίς να υπολογίζετε άλλη αμοιβή, εκτός από το προνόμιο να εκτελέσετε την πράξη βοήθειας».

Η Άννυ Μπέζαντ είχε πει: «να υπηρετής την ανθρωπότητα είναι το πιο ευγενικό προνόμιο. Να εργάζεσαι για τους άλλους, είναι η πιο πλούσια ανταμοιβή».

Ο Ινδός φιλόσοφος Ζιναραγιαντάζα είχε πει: «Όσο περισσότερο ο άνθρωπος δίνει τον εαυτό του, όσο προσπαθεί να εννοήσει τη ζωή των άλλων, μη ζητώντας τίποτα για τον εαυτό του, τόσον ανακαλύπτει ότι δεν είναι απλώς ένα ον από σάρκα και οστά, ένα θνητό ον, αλλά μια αθάνατη ψυχή. Ότι μέσα του κατοικεί ένας θεός».

Η αδελφοσύνη είναι ένα πολυτιμώτατο νόμισμα, του οποίου την αξία πολύ λίγοι γνωρίζουν. Στη μία όψη του είναι χαραγμένο το αγαπάν. Στην άλλη όψη του είναι χαραγμένο το υπηρετείν. Αυτού του είδους τα νομίσματα καθιστούν ανεξάντλητα πλούσιους

τους κατόχους των. Και όλοι ανεξαιρέτως οι άνθρωποι δικαιούνται και μπορούν να κατέχουν αυτά τα νομίματα. Αρκεί να το θελήσουν.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΟΣΟΦΙΑ

ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Εάν με την λέξιν Θεοσοφία εννοούμε την περί τὰ θεία γνῶσιν, το περιεχόμενον αυτής ήτο γνωστόν εις τους Έλληνας πολλές εκατονταετηρίδας προ της αφητηρίας της καθ' ημάς χρονολογίας. Εάν δε λάβωμεν υπ' όψει, ότι υπό τους Ελληνικούς περί Θεών μύθους εκρύπτοντο αλήθειαι, εις το βάθος των οποίων μόνον οι τελείως μεμυημένοι ηδύναντο να φθάσουν, τότε η Θεοσοφία ήνθει εν Ελλάδι χιλιετηρίδας τινάς προ της χρονολογικής τούτης αφητηρίας. Κατά την γνώμην μας, οι περί Θεών μύθοι των Ελλήνων δεν ήσαν αποκύημα της φαντασίας αφελών ανθρώπων, ζητούντων δια τούτο να ερμηνεύσουν κατά πρωτόγονον τρόπον τα φυσικά φαινόμενα, αλλ' αλληγορική παρίστασις αληθειών ενυπαρχουσών εν τη φύσει του πνεύματος ή λειτουργιών της καθόλου, αλλά και της ανθρωπίνης ψυχής. Υπήρξαν δε ανέκαθεν εις τας Ελληνικάς χώρας σοφοί άνδρες και γυναίκες, οι οποίοι κατείχον τὰ θείας ταύτης γνώσεις, τας οποίας μετέδιδον προς τους ζητούντας να τας μάθωσι εις τας οργανώσεις εκείνας, ως οποίας ωνόμασαν «Μυστήρια». Τα πρόσωπα ταύτα οι μεταγενέστεροι φιλόσοφοι ωνόμασαν «θεοφιλείς», «εγγύς Θεών οικούντες», κλπ.

Εάν, κατά τον Εδουάρδον Συρέ, ο πολιτισμός εκάστης χώρας είναι η ανταύγεια των Μυστηρίων, άτινα εν αυτή ελειτούργησαν, τα Ελληνικά Μυστήρια υπερείχον όλων των άλλων Μυστηρίων των Ανατολικών λαών, διότι αι εκδηλώσεις αύται του πολιτισμού έφθασαν εν Ελλάδι εις άφθαστον ύψος. Και όχι μόνον τούτο. Αλλ' εκείνο, το οποίον διακρίνει προ παντός τον Ελληνικόν πολιτισμόν από τους άλλους, είναι ότι ούτος εις τας εκδηλώσεις και της πολιτείας και της θρησκείας και της φιλοσοφίας ενσαρκώνει το ανθρωπιστικόν ιδεώδες, το οποίον ουδένα άλλον πολιτισμόν χαρακτηρίζει και ίδια την έννοιαν της ελευθερίας.

Η λειτουργία των Ελληνικών Μυστηρίων δεν αφεώρα μόνον

την μετάδοσιν των αληθειών περί της ουσίας και της λειτουργίας του Σύμπαντος και της τροχιάς την οποίαν διαγράφει παν ψυχικόν ον, αλλά και την λύτρωσιν των ψυχών δια των λειτουργιών του πνευματικού κόσμου, τας οποίας παρέστησαν αλληγορικώς εις τας εικόνας της Ελληνικής Μυθολογίας. Και δια τούτο δεν υπάρχει Έλλην φιλόσοφος, ποιητής ή ρήτωρ, ο οποίος να εμνημόνευσε των Ελληνικών Μυστηρίων και να μη υπηνίχθη το μέγα τούτο δώρον το παρασχεθέν εις τους ανθρώπους υπό της Δήμητρος, θεάς των Μυστηρίων.

«Δήμητρος γαρ αφικομένης και την χώραν ημών, ότε επλανήθη, της Κόρης αρπαχθείσης, και προς τους προγόνους τους ημετέρους ευμενώς διατεθείσης εκ των ευεργεσιών, ας ουχ' οión τ' άλλοις ή τοις μεμυημένοις ακούειν, και δούσης δωρεάς διττάς, αίπερ μέγισται τυγχάνουσιν ούσαι, τους τε καρπούς, οι του μη θηριωδώς ζην ημάς αίτιοι γεγόνασι, και την τελετήν, ης οι μετέχοντες περί τε της του βίου τελευτής, και του σύμπαντος αιώνος, ηδίους τας ελπίδας έχουσιν», είπεν ο ρήτωρ Ισοκράτης εις τον περί της πόλεως των Αθηνών «Πανηγυρικόν» του.

Ατυχώς δια την ανθρωπότητα τα Μυστήρια έκλεισαν υπό το κύμα της αμαθείας και του σκότους και ουδέν περί αυτών ακριβές δυνάμεθα να πληροφορηθώμεν. Και δια τούτο σήμερον προσπαθούμεν ν' αποκτήσωμεν «γνώσεις περί τά θεία» δια της μελέτης παντός ό,τι σώζεται εκ των αρχαίων κειμένων και παντός ό,τι έχει περισωθή εκ των αρχαίων παραδόσεων εις χώρας, ως τας οποίας έχουν καταφύγει γνώσται τινές των αληθειών. Οι δε ερευνηταί της Αληθείας, δεν πρέπει να παραλείψουν κανένα τρόπον δια του οποίου δύνανται να φθάσουν μέχρι των αληθειών τούτων. Εν τοιούτον μέσον είναι και η μελέτη της Ελληνικής Παραδόσεως. Εις την παρωχημένην Ελληνικήν αρχαιότητα οι γνώσται των αληθειών της Φύσεως ωνομάσθησαν «Σοφοί». Ο μέγας όμως Πυθαγόρας εις εκ των επτά σοφών, ευρίσκων την προσωνομίαν ταύτην πολύ βαρείαν, καθόσον και ο μεγαλύτερος σοφός γνωρίζει πολύ ολιγώτερα των όσων έχει ανάγκην να μάθη, ωνόμασε τους ερευνητάς της Αληθείας «Φιλοσόφους» και έκτοτε εδόθη ο χαρακτηρισμός ούτος εις τους ζητούντας την αλήθειαν και εδημιουργήθη ο όρος «Φιλοσοφία». Όλοι σχεδόν οι αρχικοί δημιουργοί της Ελληνικής Φιλοσοφίας, Πυθαγόρας, Θαλής, Δημόκριτος, Παρμενίδης, Ηράκλειτος, Εμπεδοκλής, Πλάτων και άλλοι είχαν μνηθή εις τα Μυστήρια της Ανατολής ή είχαν σχέσεις προς τους ιερείς των Ελληνικών Μυστηρίων. Τα δε συστήματα, τα οποία διετύπωσαν, είχαν κοινήν βάση, την διδασκαλίαν των Μυστηρίων, και δια τού-

το όλα τα συστήματα ταύτα, δι' ένα προσεκτικόν παρατηρήν, δεν διαφέρουν παρά μόνον κατά τους όρους και τας λεπτομερείας και αποτελούν εν ενιαίον σύνολον, το οποίον δυνάμεθα να διακρίνωμεν ως «Ελληνικήν Φιλοσοφίαν», η οποία αποτελεί την προπαιδείαν δια την έρευναν των ενδοτέρων λειτουργιών της Φύσεως.

– Δεν υπάρχει πόλη που να είναι πιο άθλια, από αυτή που έχει τυραννικό πολίτευμα.

ΠΛΑΤΩΝΑ (Πολιτεία, 576 Ε)

(Ότι τυραννουμένης μέν (πόλεως) οὐκ ἔστιν ἀθλιωτέρα)

– Η τυραννία είναι μητέρα της αδικίας

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ (Ηθικά, 338 C)

(Η γάρ τυραννίς ἀδικίας μήτηρ ἔφυ)

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«Εἶπατε βασιλεῖ τῷ χαμαί πέσε δαίδαλος αὐλά. Οὐκέτι Φοῖβος ἔχει καλύβαν...»

ΤΟΥ ΟΡΕΣΤΗ ΗΛΙΑΝΟΥ, από το περιοδικό «ΤΡΙΠΤΥΧΟ», Μάϊος 1989. Εκδόσεις «ΙΩΛΚΟΣ».

Θυμάμαι καμιά φορά με τι ωραίο τρόπο και τι ποιητική διαθεση μας παρουσίαζαν στο σχολείο δάσκαλοι και καθηγητές το τέλος του αρχαίου κόσμου.

«Εἶχε πια ἔρθει το πλήρωμα του χρόνου για να χαθεί από προσώπου γης ο λαμπρός ελληνικός πολιτισμός. Η θρησκεία του μόνου αληθινού Θεού, ο Χριστιανισμός, ξεκινώντας από τη γενέτειρά του, την Παλαιστίνη, ξεχυνόταν να κατακτήσει την Οικουμένη και να φωτίσει τις καρδιές των ανθρώπων. Και στο πέρασμά της ανέβλεπαν οι άνθρωποι και οι ψεύτικοι θεοί των ειδωλολατρών, ἔχαναν μεμιάς τους πιστούς τους, ερήμωναν, χορτάριαζαν οι ναοί τους γκρεμίζονταν από τα βάρη τους τα αγάλματά τους, και σιγά-σιγά χάνονταν τα έργα των Ελλήνων κάτω από τα αδυσώπητα χτυπήματα του χρόνου».

Αφελής άποψη θα πείτε, προσαρμοσμένη στα παιδικά μυαλά των μαθητών. Όχι όμως. Η άποψη αυτή δεν περιορίζεται στα πλαίσια της σχολικής διδασκαλίας. Όπως διαπίστωσα χρόνια αργότερα, αποτελεί πάγια θέση της επίσημης ιστοριογραφίας.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η νεώτερη ιστορική Επιστήμη είδε το φως στη χριστιανική Ευρώπη κατά τον αιώνα του διαφωτισμού. Ένας χριστιανός όμως ιστορικός, όσο και αντικειμενικός κι αν προσπαθεί να είναι, θεωρεί αναγκαστικά τη χριστιανική θρησκεία θεόπνευστη και σαν τέτοια δεν μπορεί παρά να αντιμετωπίζει την επικράτησή της σαν αναπόφευκτη.(...)

Να σε τι συνοψίζεται η κεντρική αντίληψη της χριστιανοθρεμμένης ιστοριογραφίας.

Ο Ελληνικός πολιτισμός που βρισκόταν ήδη σε παρακμή, θα εξαφανιζόταν έτσι κι αλλιώς από μόνος του, ανεξάρτητα από τις κατασταλτικές αποφάσεις των αυτοκρατόρων και την πίεση του χριστιανικού ιερατείου.

Γράφει έτσι για παράδειγμα ο ιστορικός G. Palmade ότι «**κι αν ο χριστιανισμός συνέτειλε στην εκμηδένιση ορισμένων μορφών της ειδωλολατρικής παιδείας, αυτές είχαν έτσι κι αλλιώς ατονήσει από μόνες τους**», ενώ ο Will Durant στην «*Ιστορία του Πολιτισμού*» αναφέρει χαρακτηριστικά:

«Οι Σχολές της Αθήνας είχαν χάσει κάθε ζωτικότητα όταν τις έκλεισε ο Ιουστινιανός το 529».

Μα βέβαια, τίποτα δε ζει αιώνια σ' αυτό τον κόσμο. Σαν κάτι εγκαταλειφθεί στη μοίρα του και περιπέσει σε αχρηστεία, θα ερειπωθεί σιγά-σιγά και θα καταστραφεί. Και οι Σχολές λοιπόν θα έκλειναν, και οι Ολυμπιακοί Αγώνες θα σταματούσαν, και οι ναοί θα γκρεμιζόνταν, και τα αγάλματα θα σπούσαν, και τα χειρόγραφα θα έπεφταν σκόνη. Θα... αλλά δεν! Γιατί χριστιανικό ιερατείο και βυζαντινό αρχοντολόι δεν εμπιστεύτηκαν στη διαβρωτική δράση του χρόνου για να εξαφανίσει από προσώπου γης τα έργα των μισητών τους Ελλήνων, μα ανέλαβαν τα ίδια να φέρουν σε πέρας την επιχείρηση αυτή.

Δεν θα πρέπει ποτέ να ξεχνάμε εμείς οι Έλληνες ότι τα ακρωτηριασμένα αγάλματα που θαυμάζουμε σήμερα στα μουσεία, οι ερειπωμένοι ναοί μπροστά στους οποίους εκστασιάζονται καλλιτεχνικές φύσεις και αρχαιόφιλοι, κάποιος πλατωνικός διάλογος ή κάποια τραγωδία του Σοφοκλή που κοσμούν τη βιβλιοθήκη μας, δεν είναι παρά τα φτωχικά λείψανα του τρομερού μακελλείου που σπάραξε την ελληνική χώρα (και όχι μόνο αυτή) από τον 4ο ως το 6ο τουλάχιστο αιώνα της χρονολογίας μας.

Η καταστροφή αυτή των αριστουργημάτων της αρχαιότητας, ο διωγμός του ελληνικού πνεύματος σε όλες του τις εκφάνσεις, δεν μπορούν να αποδοθούν αποκλειστικά στο φανατισμό των νεοφώτιστων χριστιανικών μαζών ο συστηματικός και πολλές φορές εκλεκτικός χαρακτήρας τους^{1*} αφήνει αντίθετα να διαφανεί η ύπαρξη κάποιου σχεδίου, μιας συγκεκριμένης κατευθυντήριας βούλησης. Οι μαρτυρίες γι αυτό υπάρχουν άφθονες.

Πώς όμως να εξηγήσει κανείς την ένταση του καταστροφικού μένους;

Πώς να εξηγήσει το σφοδρό μίσος για καθετί το ελληνικό που διατηρούσαν άσβεστο στις τάξεις του χριστιανικού Ιερατείου ως τις παραμονές του απελευθερωτικού αγώνα του 1821 ακόμα; Δε μοιάζει υπερβολική αυτή η αντίδραση ενάντια σε μια παιδεία που υποτίθεται ότι είχε εκπληρώσει τον ιστορικό της ρόλο και βρισκόταν στα πρόθυρα της οριστικής εξαφάνισης; Διανοείται μήπως κανείς να χυθεί πάνω σε κάποιον που στο κρεβάτι του θανάτου

πνέει τα λoίσθια, για να τον ξαποστείλει μια ώρα αρχύτερα στον τάφο;

Για όλους αυτούς τους λόγους, νομίζω ότι επιβάλλεται να τεθεί ξανά από την αρχή το ερώτημα:

«Ήταν πραγματικά αναπόφευκτη η εξαφάνιση του ελληνικού πολιτισμού;»

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

Θα ήταν σφάλμα να νομιστεί ότι η αναγνώριση από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο του Χριστιανισμού δεν ήταν παρά η τυπική αποδοχή μιας κατάστασης που αποτελούσε ήδη απτή πραγματικότητα, της γενικής επικράτησης δηλαδή του Χριστιανισμού μεταξύ των υπηκόων της Αυτοκρατορίας. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των ίδιων των χριστιανών^{2*} την εποχή της ανόδου στην εξουσία του Κωνσταντίνου, οι οπαδοί της χριστιανικής θρησκείας αποτελούσαν μικρή μόνο μειοψηφία μέσα στην Αυτοκρατορία:

«Οι ευνοϊκότερες εκτιμήσεις του αριθμού των χριστιανών δε θα μπορούσαν να ανεβάσουν το ποσοστό τους πάνω από το 5% του πληθυσμού της Αυτοκρατορίας.»¹

Πώς από το 5% αυτό και την «ανεξιθρησκεία» του Κωνσταντίνου φτάσαμε στη μονοκρατορία του Χριστιανισμού και την εξαφάνιση κάθε άλλης λατρείας και κάθε άλλου τρόπου σκέψης στα χρόνια του Ιουστινιανού; Οι μαρτυρίες για αυτή τη διαδικασία βρίσκονται διασπαρμένες μέσα στα κείμενα των ιστορικών, χρονογράφων και συγγραφέων των 4ου, 5ου και 6ου αιώνα: Ευνάπιου, Λιβάνιου, Ζώσιμου, Σωκράτη, Προκόπιου, Μαλαλά, καθώς και στους κώδικες των Αυτοκρατόρων. Σε αυτές μπορούμε ακόμα να προσθέσουμε τις ερμηνείες και αναλύσεις των νεώτερων ιστορικών, όπως του Γίββωνα, του Γρηγορόβιου, του Βασίλιεφ κ.ά.

Φαίνεται πως ήδη ο Κωνσταντίνος στα τελευταία χρόνια της βασιλείας του είχε διατάξει την καταστροφή πολλών επιφανών ναών και την αντικατάστασή τους από χριστιανικές εκκλησίες.

«Τα των ιερών ευφανίστατα καταστρέφων και τα των χριστιανών ανεγείρων οικήματα», γράφει ο Ευνάπιος στο Βίο του Αιδεσίου.

Ο Κωνσταντίνος άφησε όμως ελεύθερους τους χριστιανούς να καταστρέφουν τα αγάλματα των θεών. Η συστηματική ωστόσο καταστροφή των μνημείων και ο διωγμός των «ελληνιζόντων» μπήκε σε ενέργεια από διαδόχους του Κωνσταντίνου και ιδιαίτερα από τον Κωνσταντίνο.

Ο αυτοκράτορας αυτός μεροληπιούσε απροκάλυπτα υπέρ των χριστιανών, και στα χρόνια του άρχισε, με σύστημα πια, το ξήλωμα των ελληνικών ναών. Παρόλο που ο Χριστιανισμός δεν είχε ακόμα ανακηρυχθεί σε επίσημη θρησκεία, με τα διατάγματά του ο Κωνσταντίνος έθεσε ουσιαστικά εκτός νόμου τη λατρεία των θεών:

«Να παύσουν όλες οι δεισιδαιμονίες και να ξεριζωθεί η ανισορροπία των θυσιών» έλεγε ένα διάταγμά του, ενώ λίγα χρόνια αργότερα ένα άλλο επέβαλλε την ποινή του θανάτου και της δημέυσης της περιουσίας σε όσους θα πήγαιναν στους ναούς και θα έκαναν θυσίες και προσφορές.²

Το χριστιανικό Ιερατείο όμως δεν περίμενε τα αυτοκρατορικά έδικτα για να δράσει. Σίγουροι για την ατιμωρησία των πράξεών τους οι χριστιανοί επίσκοποι έμπαιναν επικεφαλής του πλήθους των οπαδών τους, επέδραμαν και γκρέμιζαν τους ναούς που βρίσκονταν στην περιφέρειά τους.¹

Τόσο δε είχαν αποθρασυνθεί, που συνέχισαν το καταστροφικό τους έργο ακόμα και επί βασιλείας του Ιουλιανού, ο οποίος ως γνωστόν ήταν προστάτης του Ελληνισμού.

«Ο βωμός της Κυβέλης στην Πεσσινούντα κατεδαφίστηκε σχεδόν μπροστά στα μάτια του αυτοκράτορα, και μια λαϊκή εξέγερση κατέστρεψε στην Καισάρεια της Καππαδοκίας το ναό της Τύχης, το μόνο που είχε αφεθεί στους ειδωλολάτρες» μας λέει ο Γίββωνας μεταφέροντας μια μαρτυρία του Γρηγορίου του Ναζιανζηνού.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Ο ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ ΜΕΓΑΣ

Δίκαια οι χριστιανοί προσονόμασαν μέγα το Θεοδόσιο, αφού κανείς άλλος όσο αυτός δεν εργάστηκε για την εκρίζωση της ελληνικής παιδείας.

«Θεομανή Ισπανό» τον αποκαλεί ο Γρηγορόβιος³ **«κατεχόμενον υπό ίσης μανίας διωγμού των μη ορθοδοξούντων χριστιανών και των εις την αρχαίαν πίστιν εμμενόντων εθνικών. Ουδείς δε των προ αυτού αυτοκρατόρων προέβη μετά τοσαύτης ορμής και τόλμης υπέρ του Χριστιανισμού».**

«Συγχρόνως δε σχεδόν ήρξατο και ο διωγμός των Εθνικών, ήτοι του αρχαίου ελληνικού βίου και ιδίως του θρησκευματος. Απηγορεύθησαν επί βαρυντάταις χρηματικαίς ποιναίς και ύστερον επί ποινή θανάτου αι εν ημέρα και νυκτί θυσίαι, αι ιεροσκοπίαι, η

των ειδώλων λατρεία, η εις τους ναούς είσοδος και εν γένει πάσα δημοσία και απόρρητος τελετή του αρχαίου θρησκευματος». ⁴

«Ο Θεοδοσίος έστειλε τον αυλικό ύπαρχο Κυνήγιο στην Αίγυπτο με τη διαταγή να απαγορεύσει τη λατρεία των θεών και να σφραγίσει τα τεμένη... Ο δε Κυνήγιος και όσα τον είχαν προστάξει εκτέλεσε, αλλά και στην Ανατολή και όλη την Αίγυπτο και ακόμα και στην Αλεξάνδρεια έκλεισε την είσοδο των ναών και απαγόρευσε τις παραδοσιακές θυσίες». ⁵

Οι χριστιανοί όμως υπερθερμάτιζαν σε φανατικό ζήλο. Ο ιστορικός Θεοδώρητος αναφέρει ότι ο επίσκοπος της Απάμειας Μαρκέλλος είχε βάλει στόχο να καταστρέψει όλους τους ναούς της περιφέρειάς του. Πολλοί από αυτούς τους ναούς, όπως ο μεγάλος ναός του Διός, ήταν τόσο γερά χτισμένοι, που ο Μαρκέλλος και οι οπαδοί του αναγκάστηκαν να τους υπονομεύσουν για να τους γκρεμίσουν. Μα έπρεπε και να τα βάλουν και με τους χωρικούς που υπερασπιζόνταν τους ναούς τους και να δώσουν μάχες εναντίον τους. Σε μια από αυτές τις μάχες σκοτώθηκε εξάλλου και ο ίδιος ο Μαρκέλλος, χωρίς ο θάνατός του να μειώσει στο ελάχιστο τον καταστροφικό ζήλο των οπαδών του.

«Σε όλες σχεδόν τις επαρχίες του ρωμαϊκού κόσμου, στρατιές φανατισμένων, χωρίς αρχή και χωρίς πειθαρχία, επιτίθονταν στους φιλήσυχους κατοίκους, και τα ερείπια των ωραιότερων μνημείων της αρχαιότητας μαρτυρούν σήμερα τις καταστροφές αυτών των βαρβάρων» ¹

Όμοια, κάτω από την αρχηγία του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Θεοφίλου το φανατισμένο πλήθος των χριστιανών, μετά από σκληρές μάχες, και με τις ευλογίες του αυτοκράτορα Θεοδοσίου, κατέστρεψε το άγαλμα και το ναό του Σέραπι και πυρπόλησε και λεηλάτησε τη βιβλιοθήκη της Αλεξανδρείας. ⁶

Ο θεοδοσιανός Κώδικας βρίθει απειλών και απαγορεύσεων ενάντια στους Έλληνες, την παιδεία και τους θεούς τους. Όχι μόνο η λατρεία και οι θυσίες απαγορεύονταν, μα ακόμα και οι σπονδές, οι γιρλάντες, τα καντήλια, το λιβάνισμα, και η απαγόρευση αφορούσε ακόμα και τους οικιακούς θεούς. Ως γνωστόν, ο Θεοδοσίος, λίγο πριν το θάνατό του, απαγόρευσε και τους Ολυμπιακούς Αγώνες.

ΟΙ ΔΙΑΔΟΧΟΙ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Όταν διαβάξει κανείς στην ιστορία το χρονικό των καταστροφών που επί τρεις τουλάχιστον αιώνες υπέστη ο Ελληνισμός, δεν

του φαίνεται πια περίεργο ότι από το πλήθος των αριστουργημάτων της αρχαιότητας σώθηκαν ελάχιστα μόνο δείγματα, μα απορεί κανείς και θαυμάζει πώς γίνεται και σώθηκαν ακόμα και αυτά.

Λίγο καιρό μετά το θάνατο του Θεοδοσίου, το 395, μπήκαν στην Ελλάδα οι χριστιανοί Βησιγόθοι του Αλάριχου. Επί δύο χρόνια δήλωναν τη χώρα, κατάστρεφαν τις πόλεις, αφάνιζαν τα μνημεία. Τότε καταστράφηκε το ιερό της Δήμητρας στην Ελευσίνα και έπαυσαν πια οριστικά τα Ελευσίνια μυστήρια, τότε καταστράφηκαν τα Μέγαρα, η Κόρινθος, η Νεμέα, το Άργος, η Σπάρτη.

Μα δεν ήταν αυτή η βαρβαρική επιδρομή σαν τις άλλες. Ο Ευνάπιος μας πληροφορεί ότι τον Αλάριχο καθοδηγούσαν πλήθος μοναχοί – οι τα **φαιά ιμάτια έχοντες**, τους αποκαλεί – που δεν είχαν άλλο στο νου παρά να καταστρέψουν τα μνημεία των Ελλήνων. Λέγεται χαρακτηριστικά ότι μετά το πέρασμα του Αλάριχου η Ελλάδα είχε μεταβληθεί σε χώρα ερειπίων.⁴

Θα φανταζόταν κανείς ότι μετά τους διωγμούς που είχε ήδη υποστεί η ελληνική παιδεία θα ήταν αδύνατο να επιβιώσει από αυτή τη θεομηνία. Και όμως, Παρόλα τα έδικτα και τις καταστροφές, η πατρία λατρεία δεν είχε ξεριζωθεί απ' τις καρδιές των Ελλήνων. Και δεν πρόκειταν ως φαίνεται για μεμονωμένες εστιές, αλλά για ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού που έμενε στα πάτρια. Ο Θεοδόσιος ο Β΄, λίγο μετά το 420 **«εξέδωκε αυστηρά έδικτα εναντίον των λατρειών των εθνικών και εκέλευσε την καταστροφή απάντων των έτι εν τω κράτει περισωζομένων ναών»**.³

Στα χρόνια αυτού του αυτοκράτορα έλαβε χώρα και το λυντσάρισμα της φιλοσόφου Υπατίας στην Αλεξάνδρεια.

Νέα μέτρα ενάντια στους Έλληνες παίρνει και ο Λεόντιος Α΄ το 467, τιμωρώντας δια θανάτου τους **«αποστάντας εις την Εθνικήν λατρείαν»**^{3*} και το παρόδειγμά του μιμείται και ο διάδοχός του Ζήνων (474-491).

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

Και φτάνουμε στον 6ο αιώνα, τον αιώνα του Ιουστινιανού. Δυο αιώνες μετά την αρχή των διωγμών, η μητρόπολη του Ελληνισμού, η Αθήνα, εξακολουθούσε να ζει με τον ίδιο τρόπο που γνώριζε από παλιά. Η ελληνική πολιτιστική παράδοση δεν είχε διασπαστεί:

«Άλλ' εις την πίστιν προς τους Ολυμπίους θεούς ενέμενεν ακόμη μετ' ισχυρογνωμοσύνης το μέγα πλήθος των Αθηναίων παρά

την επιδρομήν των Γότθων και τας ενεργείας των Βυζαντινών ιερών» μας λέει ο Γρηγορόβιος.³

Ο Ιουστινιανός, ο οποίος δεν ανεχόταν στο κράτος του άλλη θρησκευτική δοξασία πέρα από τη δική του, αποφάσισε να τελειώνει μια για πάντα με τον Ελληνισμό, και το 529 έκλεισε την Ακαδημία των Αθηνών και δήμεισε την περιουσία της. Μαθαίνουμε δε χαρακτηριστικά ότι «τον ίδιο χρόνο που ο Άγιος Βενέδικτος κατέστρεψε το τελευταίο ειδωλολατρικό άσυλο στην Ιταλία, τον ναό του Απόλλωνος στο ιερό άλσος του Monte Cassinó, κατεστράφη στην Ελλάδα το προπύργιο του κλασσικού ειδωλολατρισμού».²

Φαίνεται δε ότι το κλείσιμο των Σχολών δεν ήταν παρά ένα επεισόδιο ενός γενικού διωγμού που εξαπολύθηκε τα χρόνια εκείνα ενάντια στους Έλληνες:

«Διωγμός γέγονεν, Ελλήνων μέγας» μας λέει ο Μαλαλάς, και ακόμα: «Εθέσπισεν ο αυτός βασιλεύς ώστε μη πολιτεύεσθαι τους Ελληνίζοντας» και αλλού: «Συσχεθέντες Έλληνες περιεβωμίσθησαν και βιβλία αυτών κατεκαύσθησαν και εικόνες των μυσαρών θεών αυτών και αγάλματα».

ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

Άμετρο ήταν το μίσος που βυζαντινοί αξιωματούχοι και χριστιανοί ιερείς έτρεφαν για οτιδήποτε το ελληνικό. Όχι μόνο τα μνημεία, τα έργα τέχνης, τα συγγράμματα και η παιδεία των Ελλήνων έπρεπε να αφανιστούν, μα ακόμα και το όνομά τους, ως και η θύμησή τους από τη μνήμη των ανθρώπων:

«Την δε μισητήν ονομασίαν των Ελλήνων αντικατέστησεν ως δηλωτικόν των χριστιανών ιθαγενών των χωρών που αποτελούσαν την αρχαία Ελλάδα το νέον όνομα των Ελλαδικών».³

Καταστραμμένη και λεηλατημένη η Ελλάδα γίνεται τόπος εξορίας των Βυζαντινών, και οι Έλληνες αποκλείονται από την πολιτική ζωή της αυτοκρατορίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι για επτά αιώνες είναι ζήτημα αν ένας Έλληνας ανέβηκε στο θρόνο του Βυζαντίου. Οι Βυζαντινοί χρονογράφοι ξεχνούν την ύπαρξη της Ελλάδας, και της άλλοτε πνευματικής της πρωτεύουσας, της Αθήνας. Μα το Ιερατείο, αυτό δεν την ξεχνά. Ακόμα και μετά τον πλήρη θρίαμβο του Χριστιανισμού, ακόμα και μετά την καταστροφή των τελευταίων ναών και τη δολοφονία της φιλοσοφικής σκέψης, το μίσος για τους Έλληνες παραμένει άσβεστο. Με περισσή χαιρε-

κάκια ατενίζουν οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς την ταπεινωμένη άλλοτε σοφή Αθήνα:

«Οι των Αθηνών ευστομείτε τους πάλαι σοφούς Πλάτωνα, Σωκράτα, Ξενοκράτα, Επικούρου, Πύρρωνα, Αριστοτέλα ουκ εστίν υμίν πλην Υμμητός και μέλι, θήκαί τε νεκρών των σοφών τα πνεύματα»

Χαρακτηριστικά γράφει ο Γρηγορόβιος: **«Η βυζαντινή εκκλησία... διετῆρει ακόμη κεκηρυγμένην έχθρα προς τους αρχαίους ποιητάς και φιλοσόφους της Ελλάδας».**

Επίσης ενδεικτικό είναι το ακόλουθο απόσπασμα από τον Ακάθιστο Ύμνο που ως γνωστόν γράφτηκε μετά την επιδρομή των Αβάρων ενάντια στην Κωνσταντινούπολη το 626:

**«Ρήτορας πολυφθόγγους ως ιχθύας αφώνους
ορώμεν επί σοι, θεοτόκε.**

Χαίρε, φιλοσόφους ασόφους δεικνύουσα

χαίρε, τεχνολόγους αλόγους ελέγχουσα

χαίρε, ότι εμωράνθησαν οι δεινοί συζητηταί

χαίρε, ότι εμαράνθησαν οι των μύθων ποιηταί

χαίρε, των Αθηναίων τας πλοκάς διασπώσα

χαίρε, πολλούς εν γνώσει φωτίζουσα»

Αμείωτο διατηρούνταν το ανθελληνικόν μίσος το 15ο αιώνα, όταν ο Πατριάρχης Γεννάδιος έκαψε στην ιερά πυρά τα έργα του Έλληνα φιλοσόφου Πλήθωνα.^{4*}

Αμείωτο το 19ο αιώνα ακόμα, σύμφωνα με μια μαρτυρία του Γάλλου Πρόξενου στην Αυλή του Αλή πασά Rouqueville από τη Μονή Ιακώβου στην Ήπειρο:

«Ρωτώ τον ηγούμενο αν έχει τίποτα αρχαία χειρόγραφα. - Α, μου λέει, παλιές ιστορίες, ο Θεός να μας φυλάει! Εμείς εδώ είμαστε Ορθόδοξοι και ό,τι έχουν γράψει αυτοί οι εβραίοι οι Έλληνες έχει από καιρό καεί, δόξα τω Θεώ, κι αν τυχόν μου έπεφταν στα χέρια τίποτα περγαμηνές τους, θα τις έκαιγα εγώ ο ίδιος».

Και προσθέτει ο Rouqueville: **«Οι καλόγεροι έχουν καταστρέψει περισσότερα χειρόγραφα και έργα τέχνης από τους βαρβάρους που δῆωσαν την Ελλάδα. Βρίσκεται κάποιο άγαλμα ή ανάγλυφη μορφή; - Η όψη τους θα μιάνει το φως του ήλιου. - Πάλι καλά που μερικές φορές περιορίζονται στο να τα ξαναθάψουν, γιατί το πιο συχνά το κάνουμε ασβέστη. Το ίδιο γίνεται και με τις μαρμάρινες επιγραφές κ.λ.π.⁷(...)**

ΕΠΙΘΥΜΙΟ

Ήταν λοιπόν πραγματικά φθίνουσα και ετοιμοθάνατη η ελληνική παιδεία, όταν κατά τον 4ο αιώνα της χρονολογίας μας επιβλήθηκε στη ρωμαϊκή επικράτεια η χριστιανική θρησκεία και κοσμοαντίληψη; Οι ιστορικές μαρτυρίες μας πείθουν για το αντίθετο. Σκληρά διωκόμενος ο Ελληνισμός, όχι μόνο κατόρθωσε να αντισταθεί και να επιβιώσει για αιώνες, όπως είδαμε, μα ακόμα μέσα σε εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες κατόρθωσε να βγάλει πνεύματα σαν αυτά του Πρόκλου και της Υπατίας, που αποτελούσαν αντικείμενο θαυμασμού των συγχρόνων τους.

Βέβαια η Ελλάδα δεν έβγαζε πια προσωπικότητες σαν τον Σωκράτη, τον Πρωταγόρα, τον Αριστοτέλη, τον Σοφοκλή, τον Αριστοτέλη, τον Φειδία... Έχοντας όμως αλλάξει οι καιροί, η ελληνική παιδεία είχε και αυτή μετασηματιστεί. Έχοντας ξεφύγει από τα στενά γεωγραφικά της όρια του άλλοτε, έχοντας εξαπλωθεί σε Ανατολή και Δύση, έχοντας δώσει και λάβει χίλια τόσα στοιχεία πολιτιστικά, ήταν φυσικό να μην έχει μείνει η ίδια, και ήταν το ίδιο φυσικό να αντιστοιχεί σε μια πραγματικότητα ολότελα διαφορετική από αυτή της Ελλάδας των κλασσικών χρόνων. Νομίζω ότι δεν υπάρχει τίποτα που να δικαιολογεί την άποψη ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός πέθανε από φυσικό θάνατο. Η πατρίδα παιδεία ήταν αντίθετα τόσο βαθειά ριζωμένη στην ψυχή του ελληνικού λαού και αντιστοιχούσε τόσο πολύ στην ψυχοσύνθεσή του, που αντιστάθηκε με όλες του τις δυνάμεις στην επιβολή μιας ξενόφερτης και ασυμβίβαστης με τις αντιλήψεις του θρησκείας και κοσμοαντίληψης. Ο Χριστιανισμός δεν μπόρεσε να στεριώσει στην Ελλάδα, παρά μόνο σαν υποδύθηκε το μανδύα του πολυθεϊσμού και έκανε δικά του τα χιλιόχρονα έθιμα και πίστεις των Ελλήνων. Αναγκάστηκε να αντικαταστήσει τους θεούς με αγίους να βάλει εικόνες στη θέση των αγαλμάτων να μετατρέψει σε εκκλησίες τους ναούς ή να χτίσει εκκλησίες στην ίδια θέση που πριν υψώνονταν ναοί. Μη μπορώντας να ξεριζώσει αναγκάστηκε να υιοθετήσει τις συνήθειες των Ελλήνων: **τις σπονδές και προσφορές στους νεκρούς, τα αναθήματα, το λιβάνισμα, τα άσματα, κάποτε ακόμα και τις θυσίες**^{5*} ως και τις γιορτές της φύσης υιοθέτησε επισυνάπτοντάς τους κάποιο νόημα χριστιανικό.

Αυτό ήταν το τίμημα της νίκης του Χριστιανισμού: **έπρεπε να υποταχθεί στο ελληνικό πνεύμα πριν να μπορέσει να το υποτάξει.** Για μια ακόμα φορά:

«Graecia capta ferum victorem cepit».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

^{1*} Η καταστροφή των φιλοσοφικών συγγραμμάτων π.χ. ήταν καθαρά εκλεκτική, αφού μόνο τα έργα των Πλάτωνα, Αριστοτέλη και Στωικών, διασώθηκαν, αυτά δηλαδή που είχαν κοινά σημεία με το χριστιανικό δόγμα.

^{2*} Ωριγένης: *Contra Celsum*

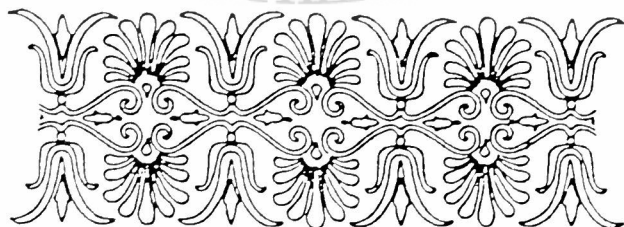
^{3*} Φαίνεται ότι στις περιόδους έξαρσης των μέτρων καταστολής πολλοί Έλληνες για να ξεφύγουν από τις κυρώσεις προσχωρούσαν εικονικά στο Χριστιανισμό και επέστρεφαν ακόλουθα στα πάτρια όταν περνούσε η μεγάλη μπόρα.

^{4*} Ο Γεώργιος Γεμιστός ή Πλήθων, νεωπλατωνικός φιλόσοφος του 15ου αιώνα, όχι μόνο ήταν περήφανος να ονομάζεται Έλληνας, μα οραματιζόταν και την αναβίωση της ελληνικής παιδείας στην Πελοπόννησο, όπου είχε ιδρύσει και Ακαδημία κατά τα προτυπα της πλατωνικής των Αθηνών.

^{5*} Στη Λέσβο για παράδειγμα στη γιορτή του Αγίου Χαλαάμπους, γίνεται κάθε χρόνο το «πνηγύρι του Ταύρου». Ένας ωραίος και γερός ταύρος, στολισμένος με λουλουδένια στεφάνια και με την ευλογία του παπά προσφέρεται θυσία στον Άγιο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Gibbon: *History of the decline and fall of the Roman Empire.*
2. Vassiliev: *Ιστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.*
3. Φ. Γρηγορόβιος: *Ιστορία των Αθηνών.*
4. Χ. Δούκας: *Η Σπάρτη διαμέσου των αιώνων.*
5. Ζώσιμος: *Νέα Ιστορία.*
6. Ευάπιος: *Βίος Αντωνίνου.*
7. Pouquevielle: *Histoire de la Grece.*

ΥΠΟΜΟΝΗ-ΚΑΡΤΕΡΙΑ

- « Η 'πομονή στον άνθρωπο, είναι μαργαριτάρι,
κι οπού μπορεί και τη βαστά έχει μεγάλη χάρη.
- * Καλότυχος που υπόμεινε κι αλιά που παραπάρθη (Κρήτης)
 - * Όποιος δεν ξέρει να υπομένει,
χάνει ό,τι περιμένει.
 - * Όποιος έχει υπομονή
βλέπει όσα επιθυμεί.
 - * Λίγων στιγμών υπομονή, πολλού καιρού ανάπαυση.
 - * Στάλα τη στάλα το νερό, το μάρμαρο τρυπάει.
 - * Σταλαγματιά σταλαγματιά,
τρώγει την πέτρα την πλατειά.
«Σταγόνες ύδατος πέτρας κοιταίνουσι» Πλουτάρχου (Ηθικά, 2D)
 - * Το ήσυχο νερό τρυπάει το βουνό
«Η μετά φρονήσεως καρτερία καλή κάγαθη» Πλάτωνα (Λάχης, 192c)
 - * Από μικρός εφύτεψε ο φρόνιμος αμπέλι,
κι αγάλι'αγάλια γίνηκε η αγουρίδα μέλι.
 - * Ψωμί κ' υπομονή. (Σίφνου)

Η ΨΥΧΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Μόνο οι αγαθοί και οι απόλυτα συμμορφούμενοι προς το ηθικό νόμο, μπορούσαν να θεωρηθούν άξιοι να εισέλθουν στις Μυστηριακές οργανώσεις και να λάβουν τη Μύηση. Αγνοί, αγαθοί, καθαροί, αναμάρτητοι, διάγοντες μια ζωή χωρίς ηθικές παραβάσεις, τέτοιες και άλλες παρόμοιες ήταν οι ηθικές ιδιότητες, που τους αποδίδονταν, ενώ παράλληλα και η διάνοια θα έπρεπε να έχει φθάσει σε υψηλές εξελικτικές ικανότητες. Η εξέλιξη (που σύμφωνα με τις πεποιθήσεις της αρχαίας Σοφίας πραγματοποιείται δια μέσου των διαδοχικών ζωών...) η ανάπτυξη και η πειθαρχία των νοητικών δυνάμεων, των συγκινήσεων και του ηθικού αισθητηρίου, η θρησκευτική κατάρτιση, η άσκηση των καθηκόντων, η άνευ όρων προσφορά για βοήθεια και εξύψωση του πλησίον, όλα αυτά χαρακτηρίζουν τη ζωή ενός ατόμου, που έχει προχωρήσει πάνω στην εξελικτική κλίμακα.

ANNIE BESANT (Ο εσωτερικός Χριστιανισμός, μετάφρ. Αιμ. Ίβου, σελ. 126)

ΥΜΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΕΤΗ

Αρετή, που αποκτιέσαι με πολύ κόπο απ' το ανθρώπινο γένος, είσαι ο πιο ωραίος σκοπός της ζωής· για τη δική σου αγνή μορφή και να πεθάνει κανείς στην Ελλάδα θεωρείται ο πιο αξιοζήλευτος θάνατος, ακόμα και να υπομείνει πόνους σφοδρούς και ακατάπαυστους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, ύμνος στην αρετή (Ανθολόγιο Στοβαίου, Α, 12)

(Ἄρετά πολυμύχθε γένει βροτείω,

θήραμα κάλλιστον βίω,

σῆς πέρι, παρθένε, μορφῆς,

καί θανεῖν ζηλωτός ἐν Ἑλλάδι πότμος,

καί πόνους τλήναι μαλερούς καί ἀκάμαντας).

Η ΑΓΑΠΗ ΜΑΣ ΚΑΝΕΙ ΑΚΟΥΡΑΣΤΟΥΣ

Το μεγαλύτερο μυστικό για να μπορέσουμε να διατηρήσουμε τη δραστηριότητά μας μέσα στις καλύτερες συνθήκες, είναι να μάθουμε να εργαζόμαστε πάντοτε με αγάπη... Πρέπει να καταλάβετε την αποτελεσματικότητα, τη δύναμη της αγάπης. Όλα όσα κάνετε, κάντε τα με αγάπη, ή αλλιώς μην τα κάνετε! Γιατί αυτά που κάνετε χωρίς αγάπη σας κουράζουν, σας δηλητηριάζουν μάλιστα, και μην παραξενεύεστε στη συνέχεια αν εξαντληθείτε και αρρωστήσετε. Πόσοι άνθρωποι αναρωτιούνται πώς να γίνουν ακούραστοι! Το μυστικό είναι ν' αγαπάτε αυτό που κάνετε, γιατί η αγάπη ξυπνάει όλες τις ενέργειες.

Όμρααμ Αϊβανχώφ (Για μια καινούργια ζωή, σελ. 25)

ΟΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΙΣ

Όταν υπόσχεστε κάτι σε κάποιον, πρέπει να προσπαθείτε να τηρείτε την υπόσχεσή σας. Πολλοί λένε ωραία λόγια: υπόσχονται αυτό ή εκείνο, οι υποσχέσεις δε στοιχίζουν τίποτα. Βέβαια, είναι πιο εύκολο να πει κανείς κάτι, παρά να το κάνει. Μερικοί, αφού υποσχεθούν, είναι ήσυχoi: γιατί να κρατήσουν την υπόσχεσή τους; Να ξέρετε ότι για την Επιστήμη των Μυστών, μια υπόσχεση είναι σαν μια υπογραφή, μια υποχρέωση, ένα συμβόλαιο. Στο αιθερικό επίπεδο, τα λόγια εγγράφονται και είναι ακριβώς σαν να είχατε γράψει αυτή την υπόσχεση... Εσείς πρέπει, προτού δώσετε μια υπόσχεση, να ξέρετε αν θα μπορέσετε να την κρατήσετε. Δεν πρέπει να λέτε: «Μπα! μπορώ να υποσχεθώ, δε με υποχρεώνει σε τίποτα». Ναι, ακριβώς! Στο φυσικό επίπεδο, ίσως αν δεν έχετε κρατήσει αυτή την υπόσχεση, δεν υπάρχει απόδειξη για να σας καταδικάσουν· στον αιθέριο όμως κόσμο τα λόγια σας πάντοτε υπάρχουν. Δεν είναι ένα χαρτί, αλλά μια ομιλούσα ταινία!

Όμρααμ Αϊβανχώφ (Για μια καινούργια ζωή, σελ. 79-80)

Η ΕΚΔΙΚΗΣΗ

Σας αδίκησε κάποιος; Αυτό δε σας δίνει το δικαίωμα να τον εκδικηθείτε... Η εκδίκηση είναι μια παλιά, προϊστορική μέθοδος που δε δίνει καμιά λύση: Αντίθετα, δυσκολεύει τα πράγματα και αυξάνει τα καρμικά χρέη.

Κάνετε το καλό σε κάποιον, τον βοηθήσατε, τον υποστηρίξατε: μια μέρα ανακαλύπτετε ότι δεν άξιζε αυτά που κάνετε γι' αυτόν. Δεχτείτε αυτήν την κατάσταση: μη ζητάτε να εκδικηθείτε, να τον τιμωρήσετε, και προπαντός μη διηγείστε αυτή την ιστορία σε όλο τον κόσμο! Πότε επί τέλους θα αποφασίσετε να δείξετε γενναιοδωρία και ευγένεια; Πρέπει να κλείνετε λίγο τα μάτια, να σβήνετε και να συγχωρείτε: έτσι μεγαλώνετε και δυναμώνετε. Και μάλιστα, να ξέρετε ότι αυτό που χάσατε θα σας αποδοθεί αργότερα στο εκατονταπλάσιο. Αλλιώς, προσπαθώντας να εκδικηθείτε, προκαλείτε τόσες αρνητικές δυνάμεις οι οποίες μια μέρα θα ξαναγυρίσουν επάνω σας και θα συνθλιβείτε.

Όμπραμ Αϊβανχόφ (Για μια καινούργια ζωή, σελ. 109-110)

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ

Η πηγή τρέχει και αναβλύζει ασταμάτητα, και μάλιστα αν κανείς θελήσει να τη λερώσει πετώντας μέσα σκουπίδια, αυτή εξακολουθεί να τρέχει και το ρεύμα παρασύρει τα σκουπίδια. Η πηγή μένει πάντα καθαρή, πάντα ζωντανή, γιατί δε σταματάει ούτε μια στιγμή να τρέχει. Πού να βρει κανείς μια φιλοσοφία καλύτερη από αυτή της πηγής;

Πάρτε την πηγή σαν πρότυπο, γίνεται όμοιοι με αυτή, δηλαδή να έχετε αγάπη... Αυτή η αγάπη που αναβλύζει θα σας προστατεύει από τις ακαθαρσίες και τους πόνους: ούτε που θα αντιληφθείτε ότι προσπάθησαν να σας λερώσουν και να σας κάνουν κακό, γιατί ό,τι κακό μπορεί να σας συμβεί, η πηγή θα το αποβάλει.

Φυλάξτε μέρα νύχτα αυτή την εικόνα της πηγής που τρέχει και που διώχνει το κακό και τις ακαθαρσίες, αγαπάτε ασταμάτητα και δε θα υποφέρετε πια.

Όμπραμ Αϊβανχόφ (Για μια καινούργια ζωή, σελ. 121)

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Προτού διαπαιδαγωγήσετε τους άλλους, ασχοληθείτε να διαπαιδαγωγήσετε τον εαυτό σας: αν όχι, είναι ακριβώς σαν να θέλετε να βγάλετε ένα μικρό λεκέ από το πρόσωπο κάποιου με κατάρμαυρα από κάρβουνα χέρια: δε θα πεύχετε παρά να το λερώσετε περισσότερο. Όλοι όσοι θέλουν να αναμειχθούν στο να διαφωτίζουν και να συνετιζούν τους άλλους χωρίς αυτοί να είναι εντάξει, δεν μπορούν παρά να τους παραπλανήσουν...

Εργαστείτε πάνω στον εαυτό σας... να είστε ένα παράδειγμα... Αντί να περιμένετε να υπάρχει πάντα αρμονία μέσα στην οικογένειά σας, στο περιβάλλον σας, στο μέρος όπου εργάζεστε, και να παραπονιέστε ότι δεν υπάρχει, αρχίστε με το να την πραγματοποιείτε μέσα σας. Όταν οι άλλοι αισθανθούν πόσο έχετε αλλάξει, θα είναι υποχρεωμένοι ν' αλλάξουν επίσης, γιατί αυτό είναι μεταδοτικό, μαγικό: ένα ον που αναλαμβάνει ειλικρινά μια εργασία επάνω στον εαυτό του, αποδίδει δυνάμεις που υποχρεώνουν το περιβάλλον του να κάνει το ίδιο.

Όμρααμ Αϊβανχόφ (Για μια καινούργια ζωή, σελ. 134-135)

Ο ΑΛΗΘΙΝΟΣ ΓΑΜΟΣ

Ο αληθινός γάμος είναι όταν ο άντρας και η γυναίκα ενωθούν με την ψυχή και με το πνεύμα τους μέσα στην αγνότητα και το φως. Λοιπόν τότε, ναι, η ευτυχία είναι δυνατή και όλα όσα ελπίζουν πραγματοποιούνται πλήρως.

Όμρααμ Αϊβανχόφ (Η επιστήμη των δύο αρχών, σελ. 118)

ΑΠΟ ΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ηλιακές παροιμίες και παροιμιακές φράσεις

Ήλιος, χαρά Θεού

Όμορφος σαν ήλιος
Λάμπει σαν ήλιος

Ο ήλιος να φέγγει τη ζωή σου
Ο ήλιος να λάμπει πάνω σου.

Ήλιε μου!
Ήλιε και χαρά μου!
Ήλιε και φως μου!
Ήλιε και ζωή μου!

Ο ήλιος βγαίνει για όλο τον κόσμο.
Ο ήλιος ζεσταίνει και τους φτωχούς και τους πλούσιους.

Του θαυμασμού στην ομορφιά και του ήλιου:
Όταν σ' εγέννα η μάνα σου, ο ήλιος εκατέβη
και σου 'δωσε την ομορφιά και πάλι μετανέβη

Λάμπει ο ήλιος στο μέτωπό της.

Για την ωραιότητα και την αξία του ήλιου:

Ήλιος, θεός!
Ήλιος, χρυσάφι!
Ήλιος, παράδεισος!

Ζεστός, σαν ήλιος!
Λαμπερός, σαν ήλιος!
Χρυσός, σαν ήλιος!
Δίκαιος σαν τον ήλιο (Επειδή όλους τους φωτίζει)

Καθαρός σαν ήλιος
Όμορφος σαν τον ήλιο
Λάμπει σαν ήλιος
Φέγγει σαν ήλιος.

*

Βγαίνοντας ο ήλιος, οι χωρικοί κάνουν το σταυρό τους, τον χαιρετάνε και λένε: Καλημέρα, ήλιε μου· καλό βράδυ! (αυτό τρεις φορές)
(Γ. Μέγα, Ζητήματα Ελληνικής Λαογραφίας, τεύχος Β, σελ. 40)

ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ανήκω σ' ένα Κόμμα, που ακόμη δεν υπάρχει. Το Κόμμα αυτό θ' αποτελέσει τις Ενωμένες πολιτείες της Ευρώπης, ύστερα από τις Ενωμένες πολιτείες της Αμερικής και, τέλος, τις Ενωμένες πολιτείες όλου του κόσμου.

*ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ (χειρόγραφο του στο Μουσείο Ουγκώ.
Τ. Αθανασιάδη, Τρία παιδιά του αιώνα τους, σελ. 48)*

– Όλος ο κόσμος, ένας κόσμος
και μια πατρίδα η Γη.

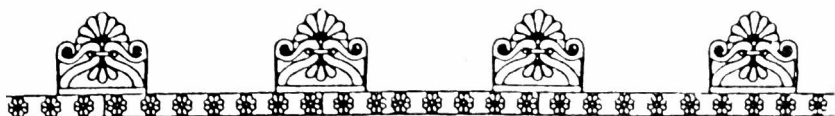
Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ (Ο δωδεκάλογος του γύφτου)

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ ΘΕΟ

Το μέλλον δεν είναι κανενός!.. Το μέλλον ανήκει στο Θεό. Όλα τα πράγματα της γης, δόξα... νίκες, πραγματοποιημένες φιλοδοξίες, κάθονται πάνω μας όπως το πουλί πάνω στη στέγη μας.

ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΚΩ (Τ. Αθανασιάδη, Τρία παιδιά του αιώνα τους, σελ. 38)

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΙΑΙΣΟΥ: Το μόνο σταθερό είναι τα πνευματικά επιτεύγματα του ανθρώπου. Κατά τον Πλάτωνα (Φαίδων 114C): «Πρέπει να κάνουμε το παν, ώστε κατά το διάστημα της ζωής μας να γίνουμε μέτοχοι της αρετής και της σοφίας· γιατί το βραβείο της νίκης είναι ωραίο και η ελπίδα μεγάλη».
(Πάν ποιείν, ώστε ἀρετής καί φρονήσεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλόν γάρ τὸ ἄθλον καί ἡ ἐλπίς μεγάλη).

Η ΔΙΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΓΝΩΣΕΩΣ

Το αίτιο της απομάκρυνσης από τον Χριστιανισμό έχει σαν κύριο λόγο τον βαθμιαίο εκφυλισμό της διδασκαλίας του, μέχρι το επίπεδο μιάς κακώς εννοούμενης εκλαΐκευσης, ώστε και οι πιο αμαθείς να μπορούν να την καταλαβαίνουν. «Δεν πρέπει να διδάσκουμε παρά μόνον αυτά που όλοι μπορούν να καταλαβαίνουν, έχουν διακηρύξει με στόμφο οι διδάσκαλοι του Προτεσταντισμού. Και: «Η δόξα του Ευαγγελίου είναι η απλότητά του, έτσι που και τα μικρά παιδιά και οι πιο αμόρφωτοι να μπορούν να το καταλαβαίνουν και να συμμορφώνονται με τα παραγγέλματά του». Αυτό, βέβαια, αληθεύει, αν μ' αυτό εννοείται ότι ορισμένες θρησκευτικές αλήθειες πρέπει να είναι προσιτές σε κάθε άνθρωποι, και ότι μια θρησκεία δεν θα εκπληρώνει την αποστολή της, αν και οι πιο ταπεινοί, οι πιο νοητικά περιορισμένοι δεν ωφελούνται απ' αυτήν. Αυτό όμως δεν αληθεύει, αν μ' αυτό εννοείται ότι μια θρησκεία δεν πρέπει να περιέχει παράλληλα και μια πνευματική διδασκαλία απρόσιτη στους πολλούς, παραμένοντας ως προς το σημείο αυτό πτωχή και περιορισμένη, στερημένη από την υψηλή εκείνη Γνώση, που δεν θα είχε τίποτε να προσφέρει σε πρόσωπα με στοιχειώδη διάνοια και χαμηλή ηθική συνείδηση. Έτσι, αν αυτή είναι η έννοια της προτεσταντικής διακήρυξης, το δηλώνουμε κατηγορηματικά είναι λανθασμένη, θλιβερά λανθασμένη. Με συνέπεια, επαναλαμβάνουμε, να διώχνονται από τη θρησκεία και την εκκλησία οι ηθικά και πνευματικά εξελιγμένοι, αφήνοντας τη θέση τους στους αμαθείς και τους υποκριτές.

ANNIE BESANT (Ο εσωτερικός Χριστιανισμός, μετάφρ. Αίμ. Ίβου)

ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 25, 106 71 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3620.702

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΟΜΙΛΙΩΝ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ – ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ – ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1994

Είσοδος Έλευθερά – Ώρα 8 μ.μ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

10	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη – Η Μύηση και η επίδρασή της στην εξέλιξη του ανθρώπου.
11	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Εισαγωγή στις επιστολές των Διδασκάλων που αφορούν τον Εσ. Χριστιανισμό.
13	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρής – Το εσωτερικό όημα της Θεοσοφίας (Μέρος Α').
14	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Π. Αναγνώστου – Φως εκ των ένδον. Ο Παρθενώνας.
17	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη – Τα μυστήρια από την αρχαιότητα έως σήμερα.
18	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Εισαγωγή στην θεολογία του Διονυσίου του Αρεοπαγίτου.
20	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χρ. Καμαρωτάκης – Περί του φωτός της αληθείας.
21	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Γ. Κολυβάς – Κρισναμούρτι.
24	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη – Θεοσοφική μύηση.
25	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. του Αρεοπαγίτου: Περί της ουρανίου ιεραρχίας (Μέρος Α').
27	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Συζήτηση πάνω σε θέματα ακροατών.
28	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Π. Αναγνώστου: Φως εκ των ένδον, Αλληλευλάβεια.
31	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη: Η δύναμη των αρχέτυπων στην μυητική διαδικασία.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

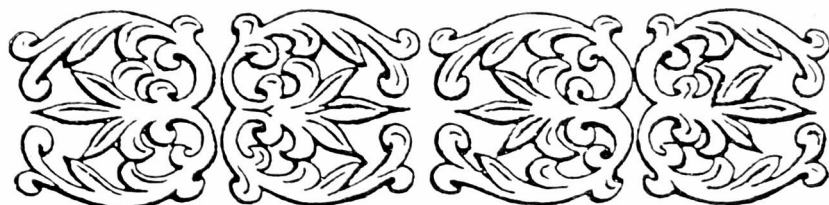
1	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. του Αρεοπαγίτου: Περί της ουρανίου ιεραρχίας (Μέρος Β').

3	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Ηλ. Κίμος – Η πνευματική ανάπτυξης του ανθρώπου (Μέρος Α').
4	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Γ. Κολυβάς – Κρισναμούρτι.
7	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη – Οι διδάσκαλοι της σοφίας.
8	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. του Αρεοπαγίτου: Περί της ουρανού ιεραρχίας (Μέρος Γ').
10	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σιβρής – Το εσωτερικό νόημα της Θεοσοφίας (Μέρος Β').
11	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛΛΟΣ	Π. Αναγνώστου – Φως εκ των ένδον. Η θρησκεία της αγάπης.
14	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Α. Παπαδομιχελάκη – Η εφαρμογή των εσωτερικών αρχών στην καθημερινή ζωή.
15	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. Αρεοπαγίτου: Περί μυστικής θεολογίας (Μέρος Α').
18	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Γ. Κολυβάς – Κρισναμούρτι.
21	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Α. Παπαδομιχελάκη – Αναπνοή, η έκφραση του κοσμικού ρυθμού στην επίγεια διάσταση.
22	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. Αρεοπαγίτου: Περί μυστικής θεολογίας (Μέρος Β').
24	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χ. Καμαρωτάκης – Μάντεις και Μαντεία της Αρχαίας Ελλάδος (Μέρος Α').
25	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛΛΟΣ	Π. Αναγνώστου – Φως εκ των ένδον. Συνείδηση και μνήμη.
28	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Ασπ. Παπαδομιχελάκη – Η ανθρώπινη συνείδηση και η σχέση της με την παγκόσμια.
29	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Διον. Αρεοπαγίτου: Περί μυστικής θεολογίας (Μέρος Γ').

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Ηλ. Κίμος – Η πνευματική ανάπτυξη του ανθρώπου (Μέρος Β').
2	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Γ. Κολυβάς – Κρισναμούρτι.
5	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Διαλογική συζήτηση με βάσεις τις σημειώσεις και τις ερωτήσεις πάνω στα θέματα των προηγούμενων διαλέξεων.

6	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές των διδασκάλων: Οι ενεργειακές δυνάμεις της γης.
8	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Κρ. Ιωαννίδου – Το εσωτερικό νόημα της προσευχής.
9	Παρασκευή	Κ. ΜΕΛ/ΛΟΣ	Π. Αναγνώστου – Φως εκ των ένδον, Αλληγορίες – πτώση.
12	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Αμ. Ίβου – Υπατία, η φιλόσοφος της Αλεξανδρείας.
13	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές των Διδασκάλων: Οι ενεργειακές δυνάμεις του ανθρώπου.
15	Πέμπτη	ΑΠΟΛΛΩΝ	Γ. Σίβρης – Το εσωτερικό νόημα της Θεοσοφίας (Μέρος Γ').
16	Παρασκευή	ΑΛΚΥΩΝ	Γ. Κολυβάς – Κρισναμούρτι.
19	Δευτέρα	ΜΠΛΑΒΑΤΣΚΥ	Δσπ. Παπαδομιχελάκη – Χειμερινό Ηλιοστάσιο.
20	Τρίτη	ΗΛΙΟΣ	Θ. Καφετζόπουλος – Επιστολές των Διδασκάλων: Η έννοια της ενότητας.
22	Πέμπτη	ΑΡΤΕΜΙΣ	Χ. Καμαρωτάκης – Μάντεις και Μαντεία της Αρχαίας Ελλάδος (Μέρος Β').

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25, α΄ όροφος, Κωδ. 106 71, είναι ανοικτά κάθε ημέρα από 10.30-1 εκτός Σαββάτου και Κυριακής.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμε όπως αποστέλλετε τις συνδρομές με ταχυδρομική επιταγή προς: Περιοδικόν «Ιλιός» Βουκουρεστίου 25, (106 71), Αθήνα.

Επίσης αποστέλλετε με τραπεζική επιταγή μόνον εις: Θεοσοφική Εταιρία, Βουκουρεστίου 25, 106 71, Αθήνα.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

- ΒΑΣ. Ι. ΛΑΖΑΝΑ: Rainer Maria Rilke: «Οι ελεγείες του Duino» - «Τα Σονέττα προς τον Ορφέα».
- ΠΑΝ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ: Η Αιώνια Αλήθεια.

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

Ζάκυνθος: Παν. Βλαχόπουλος
Βόλος: Γ. Κουκουβίνος

Λαμία: Γ. Μουτάφης
Λάρισα: Ισ. Φελλούς
Μυτιλήνη: Γ. Χωριατέλλης
Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης
Πάτρα: Αθ. Κοντοσάκης
Ρέθυμνο: Αντ. Βιστάκης
Ρόδος: Αντ. Βεργωτής
Σέρραι: Ανέστης Σάββας
Σύρος: Π. Ζαραφονίτης
Χαλκίδα: Δημ. Δημαρέλος
Χανιά: Εμμ. Νοδαράκης.
Κύπρος: Θεοφ. Παναγιώτου.
Τ.Κ. 1720. ΛΕΥΚΩΣΙΑ. Τηλ. 474.815

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΟΣ»
της Θεοσοφικής Εταιρίας
εν Ελλάδι

Βουκουρεστίου 25-Αθήναι 106 71
Ιδρυτής:

+ ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Εκδότης-Διευθυντής:

Πολυδευκής Άντζακας

Τιμή τεύχους: Δρχ. 500

ΙΟΥΛΙΟΣ-ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1994

Roger de Pins

ΩΠ

**ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΩΝ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ**

Οι διδασκαλίες που περιέχονται σ' αυτά τα κείμενα και που προέρχονται από Μύστες της Μ.Λ.Α. θα βοηθήσουν εκείνον που αναζητεί ειλικρινά την Αλήθεια στην κατάκτηση της αυτογνωσίας και στην κατανόηση της πραγματικής Ζωής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΕΤΡΑΚΤΥΣ

Σατωβριάνδου 29 (2ος όρ.)

Αθήνα 104 31 - Τηλ.: 52.43.822

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

**ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Βουκουρεστίου 25
α΄ όροφος, Κωδ. Ταχ. 106 71 Τηλ. 3620.702**

H.P. Blavatsky	Ό έσωτερικός χαρακτήρας τών Εύαγγελίων	1.000
H.P. Blavatsky	Τό κλειδί τής Θεοσοφίας	2.500
H.P. Blavatsky	Ό φωνή τής σιγής	1.200
An. Besant	Θάνατος και Ό υπερέραν	1.000
An. Besant	Ό εξέλιξις τής ζωής και τής μορφής	1.500
C.W. Leadbeater	Ό μυστική ιστορία του Τεκτονισμού	2.400
N. Sri Ram	Προσέγγισις προς τήν Πραγματικότητα	1.300
N. Sri Ram	Αί βαθύτεραι όψεις τής Ζωής	1.300
Vivekananda	Κάρμα - Γιόγκα	1.000
Eliphas Levi	Τό μέγα άπόρρητο α΄ μέρος	1.000
» »	» » β΄ μέρος	1.600
» »	Τό βιβλίον τών Σοφών	1.300
Luis Claude de Saint Martin	ECCE HOMO	1.000
Papus	Μετενάρκωση	1.600
»	Πραγματεία επί τών άπόκρυφων έπιστημών	3.500
YB Μπερτού	Διδασκαλίες τών Δρυϊδών	1.000
Φράντζ Χάρτμαν	Ό Παράκελσος και ή διδασκαλία του	2.500
J. Krishnamurti	Στά πόδια του Διδασκάλου	800
Άντ. Άνδριανοπούλου	Άρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	3.000
Άντ. Άνδριανοπούλου	Ό άνθρωπος και ή ζωή	3.000
Άντ. Άνδριανοπούλου	Οι Νόμοι τής Ζωής	1.500
Ό. Βασιλή	Τό Σημειωματάριο ενός Μύστου	2.500
Ό. Βασιλή	Τά φυσικά δικαιώματα του ανθρώπου	1.000
Roger de Pins	Σύγχρονες έπιστολές τών διδασκάλων τής Σοφίας	1.800
Άσπ. Παπαδομιχαλάκη	Βασικές άρχές τής μεταφυσικής	2.500
»	Τό Μαγικό έργο	1.500
»	Πορεία προς τήν συνειδητότητα	2.200
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι	3.000
Χαρ. Μπάρακλη	Γνωμικά και Παροιμίες	2.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκάστη δε- μένη	3.500
«ΙΛΙΣΟΣ»	Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος	3.000
	Έπιλογή 1966-1970 δεμένη	3.500

Τά έξοδα επί άντικαταβολή επιβαρύνουν τόν άγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 500

ΣΥΝΔΡΟΜΗ: «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 2.500. Έξωτ. Δρχ. 3.500.

(Γιά τό έτος 1994)